

[Handelsministeren.]

turligvis også vil komme til at beskæftige sig med automobilforsikringsbranchens forhold, og jeg har yderligere forstået, at kommissionen agter at tage dette store og vigtige område op på et tidligt tidspunkt.

Søgaard: Jeg takker den højtærede handelsminister for svaret. Jeg forstår på den højtærede handelsministers udtalelser, at det er rigtigt, at de forsikringsordninger, vi her taler om, skal anmeldes til forsikringsrådet, men at dette altså endnu ikke er sket for Dansk Automobilforsikrings Forbunds vedkommende. Jeg håber naturligvis, at forsikringsrådet specielt på dette område som monopoltilsyn vil virkelig undersøge hele det spørgsmål, som jeg pegede på, fordi en række af de mennesker, som har tegnet deres forsikringer, og som altså nu er bundet af en 5-årig kontrakt, må følge med i den prisforhøjelse, der finder sted.

Hermed sluttede spørgsmålet, og spørgetiden var dermed til ende.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Fortsættelse af forhandling om statsministerens redegørelse ved folketingsårets åbning.

(Foregående forhandling findes i tidenden sp. 106 og 184).

Forhandlingen genoptoges.

Statsministeren (J. O. Krag): Jeg vil gerne takke de ærede ordførere for de indlæg, der er afgivet i åbningsdebatten, delvis som kommentarer til min åbningstale, men vel i mindst samme grad som udtryk for partiernes egne synspunkter og deres programmerklæringer, med henblik på det arbejde, der skal gøres i et af de vigtigste og vanskeligste arbejdsår, det danske folketing har stået over for. Jeg synes, at indlæggene fra de ærede partiordførere har været præget af saglighed, af klarhed og af en samarbejdstone, som i hvert fald har været mere fremtrædende, end vi har kendt det i adskillige tidligere år.

Jeg forstår godt, at oppositionen — jeg tænker her især på venstre og de konservative — må tage visse forbehold, når disse

to partier skal svare på regeringens appel til parlamentarisk samarbejde om opgavernes løsning. Man vil ikke alene samarbejde, man vil også kritisere, siger man. At udøve kritik mod regeringen er oppositionens pligt, og man kunne måske sige en til tider kær og lystbetonet pligt. Al det forstår jeg udmærket, og vi vil fra regeringens side lytte til kritikken. Vi vil modtage den med samme gode humør og i samme ånd som den, hvori den bliver fremsat, og vi vil også søge at drage lære af kritikken, hvor det er muligt. Men at kritisere kan næppe være oppositionens bedste vej til at skaffe sig indflydelse. At skaffe sine synspunkter praktisk indflydelse, ja, det er vel enhver politisk leders opgave, og dette opnås formentlig bedst ved, at man går ind i forhandlingerne om hver enkelt foranstaltning, og ved at man søger at præge lovgivningen med sine saglige synspunkter.

Også over for et sådant samarbejde må oppositionen tage visse forbehold. Det ærede medlem hr. Erik Eriksen siger, at vel vil hans opposition være loyal, men det ville være nytteløst, ja, det ville være dumt, siger det ærede medlem, at indbyde oppositionen til at gå på akkord med synspunkter, som oppositionen er vant til at bekæmpe. Også dette forbehold forstår jeg. Ingen af os ville vel gå på akkord på den måde, som det ærede medlem her tager afstand fra at gøre det. Men samtidig appellerede venstres ærede ordfører meget kraftigt til regeringen om at vise vilje til at handle fordomsfrit. Jeg går ud fra, at også det ærede medlem hr. Erik Eriksen og hans parti vil handle fordomsfrit. Også i politik gælder vel den regel, at man kun forlanger af sin næste, hvad man selv vil bestræbe sig for at gøre.

Jeg lagde mærke til, at da det ærede medlem hr. Erik Eriksen komplimenterede den nye socialdemokratiske ordfører, det ærede medlem hr. K. B. Andersen, for hans debut, sagde han, at det, det drejede sig om, var, at det ærede medlem hr. K. B. Andersen var rettroende. Det tror jeg også at det ærede medlem hr. K. B. Andersen er, måske med adskillig selvstændighed i sin tankegang, men er sandheden ikke den, at vi alle er rettroende? Er vi ikke hver inden for sin politiske forankring rettroende? Vi må alle nægte at gå på akkord med syns-

[Statsministeren.]

punkter, som vi er valgt til at bekæmpe. Men er vi ikke tillige alle forpligtet over for det samfund, vi har så stort et ansvar for, til at være fordomsfri, som det ærede medlem hr. Erik Eriksen understreger, være fordomsfri over for de økonomiske, finansielle og valutamæssige spørgsmål, som vi er midt i, men hvis løsning i de kommende måneder vil stille hele samfundet og også os over for akutte problemer, som skal løses? Vi har alle pligt til at bidrage fordomsfrit til løsningerne, så fordomsfrit og så vidtskuende, som vi har evne til det.

Det glædede mig i denne forbindelse at høre det ærede medlem hr. Poul Møller, den ærede ordfører for det konservative parti, sige — jeg citerer:

„at gamle politiske modsætningsforhold ikke for os skal stille sig hindrende i vejen for en række vigtige spørgsmåls afgørelse.“

Jeg accepterer de forbehold, der blev taget, men forstår også, at der er vilje til samvirke, og jeg vil udtrykke det ønske, at denne vilje må blive større under begivenhedernes og vanskelighedernes vækst og ikke mindre.

Må jeg have lov til at knytte en enkelt bemærkning til det indlæg, det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft fremkom med vedrørende selve åbningstalens form og indhold. Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft henviste til den nye grundlovs bestemmelser, hvoraf det jo fremgår, at den tale, statsministeren skal holde ved folketingets åbning, bl. a. skal være en beskrivelse af rigets tilstand. Jeg var taknemlig for at høre en af grundlovsfædrenes fortolkning af hensigten med disse nye formuleringer. Jeg forstod, at det var det ærede medlems opfattelse, at åbningstalen burde have en bredere form og burde indeholde flere vurderinger af tidens spørgsmål, end det tidligere har været tradition, og jeg vil gerne sige, at denne opfattelse i og for sig svarer til min egen og jeg gerne vil søge at udvikle denne tale yderligere i denne retning til næste år, hvis det skulle falde i min lod til den tid at holde åbningstalen igen.

Den gennemgående tråd i alle de ærede ordføreres indlæg var den økonomiske situation, det overforbrug, der finder sted i det danske samfund, den mangel på økonomisk

balance, der truer selve samfundets fremskridtslinje, og som også kan komme til at true vor beskæftigelse.

Den første forudsætning for et samarbejde på dette område må vel være, at man er enig om, hvilke opgaver der skal løses. Efter de indlæg, vi har hørt i denne debat, synes denne første forudsætning opfyldt. Vi er enige om, at hovedopgaven er at genoprette den økonomiske balance, således at den høje beskæftigelse kan fastholdes, og således at væksten i produktionen kan fortsættes.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen var i sin tale inde på, at vi i den sidste halve snes år har haft en langsommere økonomisk vækst end de fleste andre europæiske lande. Det er muligt, at det ærede medlem har ret. Det er vel forhold; der har årsager, som strækker sig helt tilbage til femtiårenes begyndelse, da vi levede under det handelspolitiske tryk, som Korea-krigen fremkaldte, og hvor det jo i øvrigt var det ærede medlem selv, der sammen med det konservative parti havde hovedansvaret for den økonomiske politik her i landet.

Dengang udfoldede den økonomiske vækst sig jo ikke med stormskridt, og jeg tror ikke, vi indtog nogen førerstilling i Europa ej heller dengang og havde vel i øvrigt ej heller kræfter til det, således som tingene stod. Alt dette er efter min mening ikke afgørende. Det afgørende er, at udviklingen her i landet i de senere år har været præget af fremskridt. Fra 1957 til 1961 er den samlede produktion steget med ca. 20 pct. Eksporten er samtidig sat i vejret med 30 pct., de samlede investeringer er forøget med ca. 40 pct., og det er lykkedes at nå så nær fuld beskæftigelse, som det overhovedet er muligt. Som den ærede ordfører for socialdemokratiet har fremhævet, er dette et afgørende både økonomisk og socialt fremskridt.

Der har altså været fremgang i vor økonomi. Det påtrængende problem, det, der er vort egentlige problem, er, at denne fremgangslinje nu er truet. Herom taler det sidste års udvikling i valutaen, priser, import o. s. v. sit kun alt for tydelige sprog. Baggrunden er den velkendte, at det samlede forbrug er steget stærkere end produktionen. Årsagen er den lige så vel-

[Statsministeren.]

kendte, at pengeindkomsterne — lønninger, avancer og udbytter — er steget stærkere end produktionen. Den manglende ligevægt medfører en overefterspørgsel, som enten medfører forøget indførsel eller et forbrug af varer, der ellers skulle have været eksporteret, eller en vækst i pris- og omkostningsniveauet.

Disse vanskeligheder, som er det hovedproblem, vi står over for at skulle løse, vil naturligvis blive forøget, hvis der, som det ærede medlem hr. Erik Eriksen var inde på, skulle ske en svækkelse af den internationale højkonjunktur og dermed i udlandet efterspørgsel efter vore eksportvarer. Jeg er enig med det ærede medlem hr. Erik Eriksen i, at vi har ingen garanti for, og ingen kan give os garanti for, at de senere års forholdsvis gunstige konjunkturer i udlandet kan bevares. På den anden side vil jeg advare imod alt for dramatiske profetier både i den ene og den anden retning med hensyn til den internationale konjunkturs udvikling.

I øvrigt vil den højtærede økonomiminister om lidt give en økonomisk redegørelse, hvori også en vurdering af disse problemer vil indgå.

Den kraftige advarsel mod en stigning i pengeindkomsterne, som ikke har dækning i tilsvarende produktionsstigning, som må være konklusionen af alle disse overvejelser og analyser, må ikke overhøres. Overhører man denne advarsel, vil vi blive stillet over for nødvendigheden af en yderligere stramning af den økonomiske politik, og selv om en sådan yderligere stramning gennemføres, er situationen ikke dermed rettet op på alle punkter. Risikoen for nedgang i eksport og beskæftigelse vil stadig være til stede.

Her er det, organisationernes ansvar kommer ind. Jeg vil gerne gøre et par bemærkninger herom.

Modstykket til den aftalefrihed, vi har på arbejdsmarkedet, må være, at organisationerne praktiserer denne frihed under ansvar. Jeg tror, det vil være i bedste overensstemmelse med de store organisationers medlemmers tarv, at organisationerne ikke fremsætter krav, som yderligere anstrenger den samfundsøkonomiske bæreevne. Det er urealistisk at tro, at en enkelt gruppe i samfundet gennem sin eller sine organisa-

tioner kan tilkæmpe sig fordele for sine medlemmer uden hensyn til de samfundsøkonomiske konsekvenser. Dertil er vort samfund i dag alt for gennemorganiseret. Når én gruppe opnår at tilkæmpe sig fordele, vil andre grupper tilkæmpe sig tilsvarende fordele. Resultatet bliver en almindelig indkomststigning for næsten alle. Hvis denne almindelige stigning i indkomsterne overstiger produktionens bæreevne, bliver ingen bedre stillet end før, tværtimod er der en betydelig risiko for, at alle vil være ringere stillet end før.

Det, der her er sagt, måske med klar adresse til lønindkomsterne, gælder naturligvis ikke for lønindkomsterne alene, men må gælde for alle krav om indkomstforhøjelser, hvad enten indkomsterne hidrører fra løn, avance eller udbytte, eller hvad det kan være. Det ville være i afgjort strid med hele den tankegang, jeg her har refereret, hvis den aktuelle situation ville blive brugt til avanceforhøjelser. Det var med glæde, jeg hørte det ærede medlem hr. Poul Møller udtale, at ingen samfundsgruppe skal tjene på omsætningsafgiften. Jeg blev ikke helt klar over, om disse udtalelser skal fortolkes derhen, at det ærede medlems parti vil eller ikke vil støtte regeringens forslag om skærpelse af kontrollen med priser og avancer for at give prismyndighederne større mulighed for indgreb over for urimelige avanceberegninger. Men vi vil jo snart kunne få dette spørgsmål opklaret.

I hele denne problematik vil ingen komme uden om problemet om de dårligst stillede i vort samfund. De lavest lønnedes problem vil ikke kunne skydes til side. Det er det heller ikke blevet i debatten her i det høje ting så lidt som andre steder, hvor disse indkomstproblemer er blevet drøftet, f. eks. på arbejdsmændenes kongres. Jeg lagde mærke til, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen erklærede, at han for sit vedkommende gerne ville medvirke til en forbedring af de laveste indtægter, hvis dette kan ske på en måde, der ikke bringer hele indkomstniveauet i skred. Jeg er enig i, at vi her står over for et afgørende spørgsmål, nemlig at finde en mulighed for at bedre kårerne for de dårligst stillede, uden at det får lønhævende virkninger hele vejen op og derfor får samlede økonomiske

[Statsministeren.]

virkninger, der bringer den samfundsøkonomiske balance i fare uden at forbedre den sociale balance.

Jeg skal herefter gøre nogle ganske korte bemærkninger om fællesmarkedsproblemerne, idet i øvrigt den højtærede udenrigsminister vil give det høje ting en redogørelse for disse problemer. Jeg skal blot fastslå, at der ikke er sket ændringer i det grundlag og de forudsætninger, som Danmarks forhandlinger med EEC i Bruxelles føres på. Målet for vore forhandlinger er som hidtil fuldt medlemskab af fællesmarkedet sammen med England i overensstemmelse med det forhandlingsmandat, regeringen fik ved folketingets beslutning den 4. august sidste år.

Der er i den senere tid fremkommet forlydender om, at de seks eller visse kredse inden for de seks skulle være indstillet på, at kun England i første omgang skulle opnå fuldt medlemskab, medens Danmark sammen med Norge og de øvrige EFTA-lande skulle henvise til associering med fællesmarkedet. Heroverfor vil jeg gerne slå fast, at der ikke fra nogen ansvarlig side inden for de seks, hverken i Bruxelles eller i de øvrige medlemslandes hovedstæder, er fremkommet tilkendegivelser over for Danmark af denne art. Forløbet af Danmarks hidtidige forhandlinger har kraftigt understreget, at det er fuldt medlemskab, disse forhandlinger sigter på. Det gælder nu som hidtil, at en stilling som associeret land ikke vil kunne løse de økonomiske problemer, Danmark har i forhold til fællesmarkedet, især ikke på landbrugets område. Regeringen har understreget dette standpunkt over for de seks medlemslande, ligesom vi har fremholdt vore synspunkter over for USA og Storbritannien.

Jeg vil nu gerne gå over til at gøre nogle foreløbige bemærkninger om statsbudgettet og de problemer, der er knyttet hertil.

Såvel det ærede medlem hr. Erik Eriksen som det ærede medlem hr. Poul Møller kommenterede det loft over statens udgifter for indeværende finansår, der blev aftalt ved forliget, og man fandt, at det var uheldigt, hvis regeringen skabte tvivl om, hvorvidt forliget kan holde på dette punkt. Det ærede medlem hr. Erik Eriksen efterlyste endvidere en udtalelse om, hvorvidt rege-

ringen ønskede at videreføre de statslige sparebestrebelse i næste finansår.

Jeg vil benytte denne lejlighed til mere udførligt at præcisere, hvad det var, min samtale med de fire forligspartier dagen før folketingets åbning gik ud på. Jeg rejste ved den lejlighed to spørgsmål. Det første vedrørte bevillinger til et samlet beløb på små 70 mill. kr. Hovedparten af dette beløb bestod af 20 mill. kr. til kompensation for oms til pensionisterne og op imod 20 mill. kr. til dækning af statens udgift ved indkøb af omsbelagte varer til statsinstitutionernes eget forbrug samt statsinstitutionernes merudgift ved indkøb af levnedsmidler efter de senest indtrufne prisstigninger på disse. Disse beløb var for hovedpartens vedkommende kendt allerede under forligsforhandlingerne, og der var taget hensyn til dem ved opstillingen af den oversigt over statsfinanserne, som er optrykt i forligsbetænkningen. Der var taget hensyn til dem på den måde, at beløbene var fraregnet i det provenu, man regnede med at omsen skulle give; man havde altså opført disse nødvendige udgifter som en negativ indtægt. Derimod var der ikke taget hensyn til, at disse af forliget fremkaldte udgifter også vil virke på rammen for de samlede udgifter. Det er jo klart, at i det omfang disse udgifter afholdes, vil de til sin tid optræde på statsregnskabet udgiftsside, og jeg har derfor ment det rigtigt allerede nu at meddele, at udgiftsrammen må indeholde disse poster. Det er, så vidt jeg kan se, et rent posterings spørgsmål og indeholder ikke nogen afvigelse fra forligets linje.

Den resterende del af disse 70 mill. kr. består af tre poster. Det har vist sig, at udgifterne til trykning og salg af præmieobligationerne imod vor forventning på forligstidspunktet bliver afholdt over driftsregnskabet; altså kommer her på denne måde en ny uforudset post ind på statsregnskabet udgiftsside.

Endvidere må staten i henhold til en tidligere tiltrådt garanti betale godt 7 mill. kr. til dækning af et underskud i DDL, som først forelå opgjort sent på sommeren, og som altså ikke var regnet med.

Endelig har det vist sig, at kommunernes lovmæssige krav på statskassen til refusion for vejudgifter i 1961-62 bliver 15 mill. kr.

[Statsministeren.]

større, end det fremgik af den foreløbige opgørelse, vi arbejdede med under forliget, og det er klart, at der her er tale om udgifter, som der ikke var taget hensyn til og ikke kunne være taget hensyn til, da man fikserede loftet til de 8.540 mill. kr.

Det andet spørgsmål, jeg rejste over for partierne, vedrørte nogle udgifter til visse nationale og færøske formål på en halv snes millioner kroner, som der endnu ikke er søgt bevilling til, og som der efter regeringens skøn ikke vil være plads til inden for det nævnte loft.

Jeg er helt enig med det ærede medlem hr. Erik Eriksen i hans bemærkning om, at de foreslåede beløbs størrelsesorden er så beskeden, at vi formentlig alle er i stand til at se roligt og sagligt på spørgsmålet. Så vidt jeg ved, vil der i morgen blive lejlighed til i finansudvalget at drøfte disse bevillinger med finansministeren, og derefter kan man så forhåbentlig finde en løsning på disse problemer.

Jeg skal derefter gøre et par bemærkninger om næste finansår. Det må naturligvis også blive i høj grad foreløbige bemærkninger; det nye budget er ikke færdigt, det vil blive forelagt af finansministeren her i tinget i november måned, og derefter må den egentlige finanslovdebat følge. Men jeg vil gerne sige, at der skal fortsat vises omhyggelig tilbageholdenhed med hensyn til nye udgifter, det være sig udgifter ved ny lovgivning eller ved nye enkeltbevillinger. Stor agtpågivenhed er nødvendig, thi som det vil være os alle bekendt, er tendensen til vækst i statens udgifter meget stærk. Det beror ikke på en eller anden besynderlig udgiftstrang hos ministrene, men det beror på visse objektive forhold, der er nært knyttet til hele vort samfunds struktur og vort samfunds udviklingstempo.

For det første kunne man nævne statens udgifter til den almindelige prisstigning, til pristalsreguleringen af lønningerne og alt, hvad der heraf følger. For statens vedkommende kommer yderligere en meget væsentlig faktor, nemlig at en meget stor del af statens udgifter er bundet ved lov, bundet til tilskud, hvis omfang regeringen og bevillingsmyndighederne ikke har nogen direkte indflydelse på, medmindre man skrider til

at lave allerede vedtagne love, som folk ude i samfundet, ude i kommunerne disponerer efter, om. Når f. eks. antallet af folkepensionister og invalidepensionister stiger — og dette antal stiger i indeværende periode ganske kraftigt — ja, så vil statens udgifter til disse pensionisters pensioner også stige. Når kommunernes skoleudgifter går i vejret, kommunernes sygehusudgifter, kommunernes vejudgifter, ja, så må staten bagefter betale sin forholdsmæssige andel. Det sker automatisk, og der er tale om en meget betydelig andel af meget betydelige udgifter.

Det vil ikke kunne undgås, at disse tendenser også vil gøre sig gældende i det kommende finansår. Hvis man ville, kunne man sige, at der her er tale om automatisk virkende udgiftsmekanismer, som lovgivningsmagten selv har etableret. Disse automatisk virkende udgiftsmekanismer vil først afdæmpe deres virksomhed, når prisstigningerne er standset, når indkomstudviklingen har fundet frem til et forstandigt og roligt leje, og når f. eks. antallet af folkepensionister hører op med at vokse så hurtigt, fordi en bestemt befolkningsmæssig udvikling er gennemløbet. For skolers og vejes vedkommende vil den stærke stigning i disse udgifter først for alvor falde til ro, når de store strukturforskydninger, som vort samfund er midt i, ophører, således at de samfundsmæssige investeringer kan finde et normalt leje.

Jeg vil meget gerne med disse betragtninger pege på, at det ville være letsindig tale, og det ville ikke være helt oprigtig tale, hvis man over for befolkningen, skatteyderne, erhvervslivet ville søge at give indtryk af, at bare ministrene ville skifte bukser, fra spenderbukserne til nogle, der sad lidt strammere, så var hele finansproblemet klaret. Så let er det ikke, og vi, der har ansvaret her, må ikke over for befolkningen foregive, at det er så let. Samfundet er midt inde i en strukturændring, som hver eneste kommune, hver eneste privat virksomhed, hver eneste organisation her i landet, hvert eneste pengeinstitut mærker hver eneste dag. Der er tale om en udvikling, der foregår for vore øjne ude i det praktiske liv, og denne udvikling skal vi se lige i øjnene. Vi skal være realistiske, også i den måde, disse problemer

[Statsministeren.]

omtales på. Men netop af denne grund, netop fordi de automatiske udgiftsstigninger vil melde sig med så stor kraft, må alle statens myndigheder på alle områder, hvor man kan være påpasselig, vise yderste agtpågivenhed. Klimaet må være, at der passes på med udgifterne. Herved kan de udviklingsgivne og automatisk virkende tendenser til vækst i udgifterne måske ikke opvejes, men de vil i hvert fald kunne modvirkes, og de bør modvirkes.

Jeg kunne have lyst til at illustrere dette med et enkelt eksempel. Jeg bemærkede den ærede konservative ordførers udtalelse om grundpriserne. Det ærede medlem pegede på, at disse kun kan bringes ned ved et øget udbud af jord, ved et øget udbud af grunde og ved en spredning af den bymæssige bebyggelse. Jeg tror ikke, der kan være nogen uenighed herom; men jeg vil gerne gøre opmærksom på, at skal der være nogen realitet i en sådan tale om at forøge udbuddet af grunde, så må der være tale om at gøre disse grunde byggemodne. Og hvad vil det sige at gøre disse grunde byggemodne? Ja, det vil sige, at visse arealer, der i dag mere eller mindre er bar mark, skal forsynes med veje, med gader, med lys, med vand, med kloakker, med gas, med telefon, ligesom det vil være nødvendigt, i alt fald hvis der er tale om en byggemodning af alvorligt omfang, i det lange løb også at forsyne disse områder med skoler, med sygehuse, med børnehaver, med plejehjem for gamle og for kronisk syge. Kort sagt, det er nødvendigt at give bevillinger til offentligt byggeri og offentlig anlægsvirksomhed, hvis vi skal leve op til den målsætning, som jeg i og for sig tror vi er ganske enige om. Her ser vi altså: allerede på dette punkt nærmer vi os en korsvej, hvor to vigtige statshensyn krydses; det ene er hensynet til at holde budgetterne nede og det andet hensynet til at skaffe flere byggemodne grunde for at holde grundpriserne og dermed byggeomkostninger og husleje nede. Jeg tror, der kunne nævnes

flere eksempler på det samme; men jeg skal holde mig til dette eksempel, der i og for sig vil være stærkt illustrerende.

Nu, da jeg er inde på grundproblemerne, vil jeg lige knytte en bemærkning til det ærede medlem hr. Poul Møllers udtalelser om de meget indviklede bestemmelser, vi har vedrørende ejendomsbeskatningen. Det forekommer mig, at det ærede medlem har ret i sin påpegning af, at bestemmelserne vedrørende grundskyld og bygningskyld trænger til en kritisk forenkling gennemgang, og jeg tror gerne, finansministeren vil tage initiativ til en samlet behandling af hele dette beskatningsområde. En forenkling vil være velgørende såvel for de mennesker, der skal administrere disse skattelove, som, og måske ikke mindst, for dem, der skal betale skatterne.

Det ærede medlem gjorde nogle mindre venlige bemærkninger om kapitalvindingsafgiften på fast ejendom. Jeg er godt klar over, at hans parti ikke er tilhænger af denne afgift. Jeg vil dog gerne understrege, at jeg aldrig har troet, at denne afgift ville gøre ejendommene billigere. Derimod vil den overføre en vis, foreløbig ret lille del af de samfundsskabte værdier til samfundets kasse, og det skal man altså have en anden indstilling end den, der er min og regeringens, for at være modstander af.

Jordlovgivningen er blevet omtalt. Der er blevet rejst betænkeligheder ved de forlydender, der har været fremme om sådanne ændringer i jordlovgivningen, som bliver drøftet i landbokommissionen. Jeg vil gerne herom sige, at regeringen ikke endnu har lagt sig fast på, hvilke forslag man vil stille. Vi har derimod fundet det rigtigt i den nuværende situation at overveje alle sider af jordspørgsmålet, og vi har ment, at det ville være en forbigåelse af landbokommissionen ikke at give den og den særlig sagkyndige kreds, der findes her, anledning til at udtale sig over visse tankeretninger, før vi fra regeringens side lader vore endelige forslag udkrystallisere sig. Med hen-

[Statsministeren.]

blik på den videre behandling af disse problemer vil jeg finde det rigtigt, at regeringen, så hurtigt vi kan gøre vore tanker færdige — jeg håber, det kun er et spørgsmål om uger — for i hvert fald en del af disse problemers vedkommende i overensstemmelse med aftalen i juniforliget fremlægger dem i markedsudvalget til forhandling dér.

Det er klart, at der her er tale om problemkomplekser af helt forskelligt indhold, beslægtede, men af forskelligt indhold. Ét sæt problemer er sikring af befolkningens feriemuligheder, fri adgang til skov og strand, plads til sommerhuse og undgåelse af u hensigtsmæssig spredt bebyggelse i værdifulde landskaber. Et andet problemkompleks er alt det, der rejser sig i forbindelse med grænselandet, hvor jeg er enig med dem, der under denne debat har peget på, at her vil der vedvarende være problemer, og jeg håber, at en fordomsfri drøftelse også af disse problemer kan indgå i de forhandlinger, vi skal have. Endelig er der altså landbrugsjorden, som jeg allerede har hentydet til. Vi ønsker ikke at hindre en strukturudvikling, men vi ønsker at bevare jorden i den danske befolknings eje, og disse problemer må nu finde deres fortsatte behandling på den måde, jeg nævnte.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen efterlyste en samlet oversigt over de offentlige investeringer for den nærmeste halve snes år og nævnte, at der forestår store investeringsopgaver for det offentlige på uddannelsens og trafikens område. På disse to områder er der jo udarbejdet samlede oversigter, der strækker sig en snes år frem. Med hensyn til et tredje og et fjerde vigtigt område, nemlig dels kraftværkerne, dels sygehusvæsenet, arbejdes der på tilsvarende måde med problemerne.

Konkrete investeringsprogrammer kan selvfølgelig ikke lægges på lang sigt, men det er regeringens hensigt i løbet af vinteren at søge fremlagt et program for den samlede offentlige byggevirkomhed i 1963, 1964 og 1965, og jeg vil da gerne sige til det ærede medlem hr. Erik Eriksen, at hos mig skal der bestemt ikke spores nogen form for ironi eller politisk munterhed, fordi lederen af det liberale parti kræver

planøkonomisk oversigt. Hvordan skulle man i et samfund i en så vældig udvikling som den, vi er inde i, kunne disponere uden at have oversigt og plan, så langt det lader sig gøre, for disse offentlige dispositioner nogle år ud i fremtiden?

Dette fører mig til et par enkelte bemærkninger om boligbyggeriet og om den del af det private erhvervsbyggeri, der er underkastet regulering. Her er det regeringens hensigt at tilrettelægge en rammeplan for tiden frem til januar 1964. Formålet hermed har ikke mindst været at skabe en forbedret mulighed for en rationalisering af byggevirkomheden. Dette må forudsætte, at der i god tid kan gives bygherrer, entreprenører og håndværkere orientering om, hvilke muligheder de har for at disponere 4 à 5 kvartaler frem. Fra alle sider synes der at være enighed om, at de bestræbelser, der nu er sat i gang for rationalisering gennem montagebyggeriet, for opførelse af skoler og sygehuse i større serier, bør fremmes bedst muligt, og det er altså det, regeringen søger at tage hensyn til ved denne rammeplan.

Den fastlagte ramme tilstræber at lægge den samlede byggevirkomhed på et niveau, der ligger inden for byggekapaaciteten, og igangsættelsen af nyt byggeri vil man søge at tilrettelægge sådan, at der bliver mulighed for at få færdiggjort det meget store igangværende byggeri, vi har, inden for rimelige frister. Det skulle skabe forudsætninger for en stabilere og hurtigere byggerytme fremover, hvilket også skulle kunne mærkes på byggeriets omkostninger.

Til det ærede medlem hr. K. B. Andersen m. fl. vil jeg sige, at spørgsmålet om det dyre luksusbyggeri er et af de problemer, boligministeren har sin opmærksomhed henvendt på.

Vedrørende beskatningen blev der rejst enkelte problemer. Bl. a. rykkede man for det lovforslag om begunstigelse af den private opsparing, som blev aftalt ved forliget i juni. Dette lovforslag er under udarbejdelse og vil blive fremsat her i tinget i den allernærmeste fremtid.

Man har også berørt problemet om sambeskatning af ægtefæller. For nogle år siden blev der her i tinget fremsat et lovforslag af oppositionen vedrørende ægtefællers sambeskatning. Det gik ud på at

[Statsministeren.]

opsplitte ægtefællers indkomst i to dele efter nogle ikke ganske enkle regler. Som man vil erindre, blev lovforslaget genstand for en del kritik, og det blev ikke gennemført. Nu arbejder regeringen på et nyt lovforslag til problemets løsning, og jeg kan ganske tilslutte mig det synspunkt, at et væsentligt formål med den ændring af beskatningen, vi skal tilstræbe, må være at få flere gifte kvinder til at tage arbejde ude på arbejdsmarkedet. Jeg har forstået de faldne udtalelser sådan, at der er en god saglig vilje til at løse sambeskatningsproblemerne. Om vi så bliver i stand til at løse alle sambeskatningsproblemerne på én gang, ved jeg ikke, men nu vil regeringens forslag altså fremkomme, og så må vi se, hvor store fremskridt vi kan gøre. At der på dette område er behov for fremskridt, er ganske givet.

Der blev også både af det ærede medlem hr. Erik Eriksen og det ærede medlem hr. Poul Møller rejst det spørgsmål, om loven om omsætningsafgiften, efter at man nu har gjort en del praktiske erfaringer, burde gøres til genstand for en teknisk lovrevision. Jeg kan svare, at jeg tror, det er muligt, at visse tekniske ændringer vil vise sig at være nødvendige; fra erhvervslivets side er fremsat visse ønsker i den henseende, og regeringen er villig til at komme nærmere ind på hele dette problem.

Adskillige af de ærede ordførere har beskæftiget sig med det spørgsmål, om vi skulle have en særlig lov om ministres ansvar. Jeg tror ikke, jeg behøver at sige her, at det jo ikke forholder sig sådan, at der ikke er lovregler om ministres ansvar. Sådanne regler findes, og ministre har i dag et juridisk ansvar for deres embedsførelse. Dette juridiske ansvar indeholdes i straffeloven, og hvis man læser den kommissionsbetænkning, der er afgivet, vil man kunne se, hvorledes disse regler er udformet, ligesom man vil kunne se, at af den nedsatte meget sagkyndige kommission mente et flertal på 12 af kommissionens 13 medlemmer ikke, at det ville være rigtigt at erstatte disse eksisterende ministeransvarlighedsregler med en særlig ministeransvarlighedslov. Men med kommissionsbetænkningens afgivelse er kun en juridisk vurdering afgivet; det er vor opgave at lade en politisk vurdering følge efter. Og jeg vil da gerne

sige her, at intet medlem af denne regering vil have noget imod, at der sker en præcisering af ministres ansvar for deres embedsførelse ved en særlig lov om ministres ansvar, samt at regeringen gerne vil medvirke til, at et forslag til en sådan lov forhandles og, såfremt et juridisk holdbart og forsvarligt grundlag kan findes, gennemføres. Vi vil altså — som jeg allerede har sagt det i åbningstalen — være parat til at deltage i yderligere overvejelser. Jeg forstår nu på det ærede medlem hr. Poul Møller, at hans parti agter at fremsætte et forslag om en ministeransvarlighedslov. Jeg vil gerne tilsige regeringens medvirken til, at der i denne forbindelse kan ske en fordomsfri drøftelse af spørgsmålet om en sådan lovs indførelse.

Det ærede medlem hr. Morten Lange har en særlig forkærlighed for ordet sælsom. Jeg talte ikke, hvor mange gange det ærede medlem brugte det i sin interessante tale, men det var mange gange, og jeg ved ikke, om man kan sige, at nogle af det ærede medlems betragtninger også var præget lidt af denne sælsomhed. De blev meget omfattende, til tider en lille smule vidtløftige. Jeg skal ikke gå i enkeltheder.

Det undrede mig dog, at det ærede medlems bemærkninger om vore skibsværfters særdeles alvorlige problemer indskrænkede sig til en kortfattet og lidt negativ formodning om, at vore skibsværfter er overdimensionerede. Ja, det kan være, at de er overdimensionerede, men jeg vil dog mene, at vi her står over for en vigtig del af vort erhvervsliv, der giver stor beskæftigelse, henter valuta hjem, og at vi nok må prøve at finde vej frem til en forøgelse af ordreafgivningen til værfterne. Jeg vil gerne her have lov at henvise til de bestræbelser, der udfoldes også fra regeringens side for, at de ordre, som bl. a. den sovjetiske og den polske handelsaftale giver rammerne for, også falder sådan, at de bliver til fordel for vore skibsværfter.

Det ærede medlem var også inde på forsvarets forhold. Han mente, at forsvaret under natlige øvelser overtræder færdsløven. Det er naturligvis en alvorlig kritik. Jeg har spurgt forsvarsministeren, der mener, det er forkert; han mener ikke, færdsløven er blevet overtrådt. Men jeg forstod dog, at det ærede medlems partis lyst til at

[Statsministeren.]

bidrage til at give vort land en rimelig forsvarsordning på ingen måde er begrænset kun af færdselsloven, men simpelt hen synes begrænset af god vilje til at medvirke til Danmarks forsvar.

Det ærede medlem hr. Iver Poulsen vil jeg gerne takke for den anerkendelse af praktisk karakter, han gav mig. Jeg håber, mit partis ærede ordfører vil lade den passere uden afbødende kommentarer.

Jeg vil også gerne takke det ærede medlem hr. Rosing for hans positive udtalelser om Grønlands udvikling og om den grønlandske befolknings vilkår, erhvervsmæssigt og socialt. Udenrigsministeren vil komme ind på en del af det ærede medlems spørgsmål og Grønlandsministeren på en anden del.

Det ærede medlem hr. Hans Schmidt vil jeg takke for hans gentagne tilsagn om et positivt forhold til den danske stat og en positiv deltagelse i det politiske og samfundsmæssige liv. Det ærede medlem henviste til en række specielle anliggender, som jeg forstår det ærede medlem har haft en samtale om med formændene for partigrupperne og med de sønderjyske folketingsmænd — en samtale, der har fundet sted adskillig tid tilbage, og som det ærede medlem nærmere har omtalt her i tinget, sidst mere udførligt den 4. juni 1959. Må jeg have lov til med den anledning, det ærede medlems bemærkninger har givet mig, at sætte mig nærmere ind i disse forhold og vende tilbage til dem over for det ærede medlem.

Til sidst et par bemærkninger om den påståede kulturpause. Man har rettet den kritik mod de 4 forligspartier og mod regeringen, at vi ved vor aftale i juni skulle have iværksat en kulturpause i Danmark. Er det virkelig rigtigt, at man i særlig grad har nedskåret bevillingerne til kulturelle formål? Ja, statens udgifter til kulturelle formål viser sig jo navnlig på undervisningsministeriets og kulturministeriets budgetter, og når man studerer disse budgetter, viser det sig, at der bestemt intet er, der tyder på en sådan pause. For finansåret 1961-62 var disse to budgetters samlede udgifter på godt 1.250 mill. kr., og for indeværende finansår skønnes de tilsvarende udgifter at ville udgøre ikke mindre end 200 mill. kr.

mere, det vil sige en stigning på godt 15 pct. En del af denne stigning afspejler naturligvis nødvendige lønudgifter, men der er også tale om en betydelig forøget kulturel, forskningsmæssig og undervisningsmæssig indsats. Forholdet er altså det, at vore udgifter på disse punkter ikke alene er i stigning i absolut mål, men at også deres andel i de samlede statsudgifter er i fortsat vækst.

Af den offentlige debat kan man have fået det indtryk, at der er indført et byggestop ensidigt rettet mod kulturelt byggeri. Det er urigtigt. Der er tale om et igangsættelsesstop, og dette igangsættelsesstop har fundet anvendelse fuldstændig generelt og har ikke diskrimineret en enkelt gren af den virksomhed, der udføres herhjemme. De meget store fortsættelsesarbejder berøres ikke af igangsættelsesstoppet. Der har fundet en vis strækning sted af udgifterne, men alligevel forholder det sig sådan — hvis vi f. eks. tager byggeudgifterne vedrørende højere uddannelse og forskning — at disse udgifter i 1961-62 var på godt 80 mill. kr., og i indeværende finansår kommer de op på 100 mill. kr.

Bykommunernes udgifter til folkeskolebyggeri steg fra finansåret 1960-61 til finansåret 1961-62 med over 20 pct., og for indeværende finansår skønnes stigningen at blive endnu større. Der er i løbet af 1960 og 1961 igangsat så meget uddannelsesbyggeri og undervisningsbyggeri, at alene en færdiggørelse af det igangsatte byggeri i 1962-63 vil medføre en stigning i de samlede investeringer på disse områder.

Der er altså hverken for drifts- eller anlægsudgifternes vedkommende tale om nogen kulturpause. Skulle der udøves nogen kritik, frygter jeg snarere, at man fra nogle sider i denne sal ville kritisere forligspartnerne for at være gået for lempeligt til værks.

Jeg finder det naturligt i denne forbindelse at takke bl. a. det ærede medlem hr. Poul Møller for hans udtalelse om, at hans parti vil se det som en væsentlig opgave også at styrke vort kulturelle beredskab for dermed at øge vore muligheder i det nye Europa, som vi kommer til at tage del i. Der er i befolkningen enighed om, at vi må bygge videre på vore kulturelle traditioner og bevare vore kulturelle værdier.

[Statsministeren.]

Heldigvis, havde jeg nær sagt, er der samtidig en meget stærk uenighed om, hvilke disse værdier er, og hvilke af dem der i højeste grad bør udvikles eller bevares. Der går i øjeblikket en kulturdebat over landet, som jeg synes vi alle skal hilse velkommen. Vi skal håbe, at debattens styrke må tage til, og jeg tror, at der kun er kærskhed at hente gennem en debat om disse problemer.

Jeg vil også gerne nævne betydningen af, at det kulturelle område i voksende grad indgår i det nordiske samarbejde. Jeg tror, nogle af de ærede ordførere var inde på det samme. Jeg håber, at vi i Nordisk Råd ikke alene vil diskutere handelspolitik og markedspolitik, men at vi også kan udvikle rådet til at blive et frugtbringende forum for kulturelle anliggender, som det jo i øvrigt allerede har vist tegn til at skulle blive.

I det hele taget vil det være en hovedopgave under de fortsatte forhandlinger om vor stilling i det europæiske markedsfællesskab stadig at have vor opmærksomhed henledt på det nordiske samarbejde i dets forskellige former.

På det nordiske statsministermøde, der skal holdes i Oslo den 13. og 14. november, bliver der god lejlighed til at drøfte dette samarbejde under de ændrede vilkår, som et bredere europæisk fællesskab vil frembyde, og det vil der også blive mulighed for under Nordisk Råds forskellige møder; herunder selve rådsmødet i Oslo efter nytår. Jeg tror, at en dansk vilje til øget nordisk samvirke på disse områder vil finde et positivt svar i de øvrige nordiske lande. Det nordiske samarbejde har vel en tid været hæmmet af vanskeligheder ved at finde frem til en fælles nordisk vurdering af det nye, der sker i Vesteuropa. Nu er forhåbentlig en afklaring på vej, og vi kan da atter finde fodslag i Norden.

Udenrigsministeren (Per Hækkerup): Det er ikke ret omfattende bemærkninger, der er blevet gjort under denne debat vedrørende de mere almindelige udenrigspolitiske problemer og den mere almindelige udenrigspolitiske situation. Jeg tager dette som udtryk for, at man måske ikke finder, at tidspunktet er det rigtige til at have en sådan diskussion,

og hvis der i folketinget skulle være ønske om, at vi på et senere tidspunkt har en almindelig udenrigspolitisk debat, er jeg naturligvis til enhver tid til rådighed for tinget til en sådan debat. Men de bemærkninger, der er gjort, kan i hvert fald give mig anledning til at takke 5 af partierne for tilslutningen til hovedlinjerne i regeringens udenrigspolitik.

Derimod er der gjort forskellige bemærkninger angående enkelte problemer og stillet forskellige spørgsmål til mig, og dem skal jeg forsøge at svare på. Jeg tror, at alle ordførerne, vel ganske særligt det ærede medlem hr. Poul Møller, beskæftigede sig med nogle vedvarende rygter om begrænsning af fællesmarkedets medlemskreds, sådan at udvidelsen af fællesmarkedet i første omgang skulle indskrænkes til kun at omfatte Storbritannien. Den højt-ærede statsminister har givet udtryk for den opfattelse, vi er nået til i regeringen af rygternes karakter, og jeg skal henholde mig hertil. Men jeg vil gerne give en lidt mere omfattende redegørelse for, hvorledes situationen har udviklet sig med hensyn til dette spørgsmål. Jeg tror, det er nødvendigt, også fordi det ærede medlem hr. Poul Møller talte om, at selv om man ikke kunne fæste tillid til rygternes sandhed, bidrog regeringens hidtidige tavshed til, at spørgsmålet stadig måtte være levende. Dertil vil jeg gerne sige, at det ikke er mig bekendt, at regeringen hidtil har været tavs. Så snart spørgsmålet om rygterne kom frem, benyttede vi de kanaler, vi havde, til at undersøge deres sandhed og deres baggrund, og så snart spørgsmålet om rygterne nåede fra korridorerne ud i pressen, blev jeg under mit ophold ved FN stillet over for spørgsmålet, og jeg kunne allerede den første dag, rygterne var dukket frem i den danske presse, dementere rygterne. Det kan man måske kalde en mindre autoritativ erklæring, end når den samlede regering vedtager at udsende en erklæring eller vedtager et standpunkt eller fastslår et forhold, men ret mange andre muligheder forelå der ikke på det tidspunkt. Så nogen tavshed har der ikke været tale om fra vor side.

Jeg vil imidlertid gerne gentage, at efter alle de oplysninger, vi har kunnet få fat på, har der ikke på noget tidspunkt på regeringsplan — og det er som bekendt

[Udenrigsministeren.]

regeringerne og regeringsorganerne inden for fællesmarkedet, den danske regering forhandler med — foreligget planer om en sådan indskrænkning af adgangen til at blive medlem af fællesmarkedet i første omgang. Det, der synes at foreligge, er noget andet. Fællesmarkedet står over for udsigten til, at en lang række lande, en 9-10 lande, ønsker optagelse i fællesmarkedet eller associering til fællesmarkedet eller en tredje form for en snæver tilknytning til fællesmarkedet, og det er da i og for sig ganske naturligt, at man så begynder at overveje, hvorledes man skal bære sig ad med at få gennemført alle de forhandlinger, afklaret alle de problemer, der foreligger i forhold til de enkelte ansøgerlande. Det, der, så vidt vi kan konstatere, er sket, er, at man inden for embedsmandsstanden i Bruxelles har foretaget sådanne overvejelser og er nået frem til det synspunkt, at nu skulle man i første omgang koncentrere sig om at søge Storbritannien optaget, og så kunne man, om jeg så må sige, ligesom sætte de øvrige lande på venteliste og så senere optage dem enten som medlemmer eller som associerede.

Vi ved ikke, om fællesmarkedskommissionen har haft sådanne tanker til behandling, men vi ved i hvert fald, at hvis det er tilfældet, har de ikke ladet dem nyde fremme; sådanne tanker er ikke nået fra embedsmandsstadiet over til regeringsbehandling, heller ikke inden for fællesmarkedet eller hos de enkelte fællesmarkedsmedlemslandes regeringer, og det tror jeg nok vi kan tage som noget forholdsvis betryggende i betragtning af, at disse planer, så vidt vi har kunnet få konstateret, i hvert fald skulle være nogle måneder gamle.

Når jeg siger, at det for så vidt er forståeligt, at embedsmændene har givet sig til at drøfte, hvorledes man skal tilrettelægge forhandlingerne med alle de lande, der på en eller anden måde søger tilknytning til fællesmarkedet, skal vi se det på baggrund af, at der rejste sig en række vanskelige tekniske problemer, som må løses ved en sådan udvidelse af fællesmarkedet. På tilsvarende måde er det måske også forståeligt, at politikere i fællesmarkedslandene og andre steder, som i og for sig ikke

har anledning til at beskæftige sig så meget med de tekniske enkeltheder i sådanne forhandlinger, men levende interesserer sig for, hvorledes det nye Europas fremtid bliver udformet, kan komme ind på overvejelser af, hvorledes takten i fællesmarkedets udvikling skal være. Netop fordi man i og for sig kan forstå, at sådanne problemer kan komme til overvejelse — ligesom vi altså kan forstå baggrunden for en sådan overvejelse — så følger vi fra regeringens side og agter også fortsat meget nøje at følge, om der skulle ske en sådan nytænkning det ene eller det andet sted.

Jeg havde under mine ophold i USA og i London lejlighed til over for henholdsvis den amerikanske og den engelske regering at præcisere, at Danmark føler sig stillet side om side med Storbritannien, at vi ønsker at være med i det europæiske samarbejde som fuldt medlem, og at vi herunder også ønsker at være med i udformningen af det politiske samarbejde. Jeg kan sige, at jeg begge steder, både i Washington og i London, har mødt sympati og forståelse for de danske ønsker.

Medens jeg var i USA, har statsministeren præciseret det danske standpunkt over for de herværende ambassadører for fællesmarkedslanene, og regeringen fik herved bekræftet, at der ikke foreligger nogen ændring i fællesmarkedslanenes positive stilling til Danmarks ønske om medlemskab, den positive stilling, der fandt udtryk i, at da vi anmodede om optagelse af forhandlinger om medlemskabet, vedtog man at optage sådanne forhandlinger med os. Regeringen har senere modtaget tilkendegivelser, der positivt synes at udelukke, at der består det, som det ærede medlem hr. Poul Møller frygtede: en slags aftale mellem Frankrig og Tyskland eller måske en forståelse mellem Frankrig og Tyskland på dette punkt. Det er mit indtryk, at både den franske og den tyske regering har en nuanceret og nøje forståelse for Danmarks problemer og for den overbevisning, som regeringen og et overvældende flertal af tinget har givet udtryk for, nemlig at Danmark hører hjemme som helhjertet og aktiv deltager i de europæiske samlingsbestrebelse. Jeg vil også gerne tilføje, at det gælder ikke blot Frankrig og Tyskland — det ærede medlem hr. Poul

[Udenrigsministeren.]

Møller beskæftigede sig særlig med disse to lande — men det gælder i mindst lige så høj grad Beneluxlandene og Italien i deres holdning til Danmark.

Det ærede medlem hr. Poul Møller rettede videre en henstilling til regeringen om, at vi mere energisk gjorde forsøg på at få klemte, om jeg så må sige, de danske forhandlinger ind i den nu fastlagte timeplan for forhandlingerne mellem fællesmarkedet og England. Hertil vil jeg gerne sige, at Danmark har ført sine realitetsforhandlinger så vidt, at de resterende ubelyste spørgsmål er små og beskedne i forhold til de spørgsmål, England stadig skal have forhandlet med fællesmarkedet. Det er klart, at for os står tilbage den store afgørende, om jeg så må sige, politiske forhandling; men dér tror jeg ikke det tjener noget fornuftigt formål, hvis vi i denne situation, hvor englænderne ikke har afklaret en lang række af deres saglige problemer, prøver at presse os frem til en politisk forhandling. Jeg tror ikke, det ville vække glæde og tilfredshed hos vore engelske venner, og jeg er ikke sikker på, at det ville være gavnligt for det forhandlingsresultat, vi ville være i stand til at opnå. Jeg forstod også på det ærede medlem, at det ærede medlem i og for sig er enig med mig i det synspunkt, at vi vel er interesseret i at kunne følge så hurtigt tidsmæssigt efter England som muligt, men at vi på den anden side naturligvis ikke kan være interesseret i at lægge sten eller andet i vejen for de politiske forhandlinger med fællesmarkedet.

Tilbage står for såvel Storbritannien som Danmark alle de institutionelle spørgsmål, der knytter sig til nye medlemmers indpassning i fællesskabets organer, spørgsmålet om afstemningsreglerne, spørgsmålet om stemmeret, spørgsmålet om deltagelse i de fælles fonds o. s. v., men dér tror jeg vi må se i øjnene, at en diskussion eller i hvert fald en realitetsdiskussion om disse spørgsmål næppe vil kunne ske for det enkelte land alene, men formodentlig må ske i en samlet opgørelse mellem de lande, som bliver medlemmer, eller som står over for at blive medlemmer af fællesskabet. Ganske vist er vi indstillet på at tage et hensyn til, at England må have en god del af tiden til at føre forhandlinger i de

kommande måneder — og foreløbig er der planlagt 3 eller 4 møder, og måske kommer der 5 møder mellem den engelske lordseglbevarer Heath og ministerrådet inden for fællesmarkedet, møder hver 14. dag, der tager 3 dage hver gang — og det er givet, at England har et vældigt tidsmæssigt krav; men alligevel har vi bedt om, at vi i hvert fald indimellem kan få lejlighed til at følge op, så langt som det nu er gørligt, på et hvilket som helst givet tidspunkt. Vi har godt håb om, at vi kan få det næste møde med ministerrådet i midten af november måned, og det vil i så fald blive forberedt af et møde forud mellem stedfortræderne, antagelig en uges tid før.

Jeg vil gerne understrege, at vort ønske om samtidighed indebærer, at vi, når den fase er nået, hvor man med rimelighed kan skønne over, om Storbritanniens forhandlinger vil føre til et positivt resultat, påregner at gå ind i den endelige forhandlingsfase også for Danmarks vedkommende.

Det ærede medlem hr. Poul Møller og også andre ærede ordførere gjorde nogle bemærkninger om den politiske side af det europæiske samarbejde. Her kan jeg, tror jeg, erklære mig enig med det ærede medlem hr. Poul Møller, og det samme standpunkt fremgik også af statsministerens åbningstale.

Det ærede medlem hr. Morten Lange mente, at den højtærede statsminister hører til dem, der senest har opdaget, at der var politisk med i fællesmarkedet. Dér tror jeg dog vist det ærede medlem har taget fejl. Jeg tror, at den højtærede statsminister med det kendskab, han har til fællesmarkedet, og i kraft af de mange forhandlinger, han har ført derom, utvivlsomt, hvis han ikke havde den i forvejen, var nået til den erkendelse, at når man tilstræber et intimt økonomisk samarbejde, må det nødvendigvis medføre politiske konsekvenser i første række på den økonomiske politik's område. Men det ærede medlem, som i hvert fald engang har været marxist, ved jo, at det i høj grad også er økonomien, der bestemmer de politiske standpunkter, og kan derfor ikke være i tvivl om, at man ud fra almindelige synspunkter må regne med, at en snæver økonomisk sammenslutning vil trække vidtgående politiske konsekvenser efter sig. Det har da også fundet udtryk i diskussioner.

[Udenrigsministeren.]

Jeg tror, det ærede medlem skal gøre sig klart — det tror jeg ikke altid har været helt klart i den offentlige diskussion — at det, der er sket ved fællesmarkedstraktaten, er, at man har skabt en økonomisk traktat, en traktat for et økonomisk samarbejde, der har visse umiddelbare konsekvenser for den økonomiske politik, og som derudover sigter frem mod et videregående politisk samarbejde. Men dette politiske samarbejdes former, indhold, udstrækning, rækkevidde o. s. v. er overhovedet ikke berørt eller diskuteret i fællesmarkedstraktaten. De er først for et halvt eller trekvart år siden blevet taget op til drøftelse mellem de seks lande gennem et særligt udvalg, det såkaldte Fouchetudvalg, og disse drøftelser har indtil i dag været negative, idet man ikke har kunnet blive enig, således som det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft understregede det, mellem de seks om, hvorledes udformningen af det politiske samarbejde skulle foregå. Her tror jeg det er i Danmarks interesse, at vi kommer med ind i fællesmarkedet, inden den endelige fastlæggelse af det politiske samarbejdes former og udstrækning sker, således at vi i hvert fald kan få medindflydelse på denne udformning.

Det ærede medlem hr. Poul Møller spurgte mig udtrykkelig, hvorledes den danske landbrugseksport til Tyskland stillede sig, og hvorledes det forholdt sig med den dansk-tyske langtidsaftale. Også herom vil jeg gerne gøre et par bemærkninger, fordi det er et spørgsmål, der interesserer mange her i landet. Det vil være tinget bekendt, at der foreligger en aftale mellem Danmark og Tyskland, som gælder indtil udgangen af 1965. Vi lægger fra dansk side stor vægt på, at denne aftale ikke mindst i den nuværende situation, hvor de nye fællesmarkedetsordninger medfører ændrede vilkår for den danske landbrugseksport, fastholdes af Tyskland. I de forhandlinger, vi har ført med Tyskland, er det fra tysk side fremhævet, at den dansk-tyske aftale er grundlaget for regulering af samhandelen mellem Danmark og Tyskland, og at Tyskland også under de ændrede vilkår, der følger med realiseringen af fællesmarkedet, vil opfylde sine forpligtelser i henhold til denne aftale.

Det er klart, at der måtte opstå særlige problemer, for så vidt kan man sige særlige vanskeligheder, efter den 30. juni, hvor fællesmarkedets landbrugspolitik for en del varers vedkommende trådte ud i livet. Spørgsmålet om, hvad der kan gøres for at afhjælpe disse vanskeligheder, ganske særligt vort forhold til det tyske marked, har i henhold til langtidsaftalen været genstand for drøftelse gentagne gange mellem repræsentanter for Danmark og Tyskland, og det er også hensigten, at vi stillet over for de vanskeligheder, der i stigende grad melder sig, vil afholde nye møder i den nærmeste fremtid for at få gennemdrøftet problemerne. De vanskeligheder, der melder sig, er måske ikke helt så omfattende, som vi oprindeligt troede det, da fællesmarkedets landbrugsreglementer trådte i kraft for svinekød, fjerkræ og æg, men alligevel er der indtrådt vanskeligheder, som i stigende grad er besværlige for os.

Hvad soeksporpen til Tyskland angår, berøres den af svineködsreglementet. Der opnåede vi, som det måske er det høje ting bekendt, ved forhandling med fællesmarkedet en nedsættelse af sluseprisen og de variable importafgifter med 12 pct. i forhold til de tilsvarende afgifter for andet svinekød. Det gælder for alle lande, men har ganske særlig betydning for Danmark. Det har gjort det muligt at opretholde vor hidtidige eksport af søer til Vesttyskland, gennemsnitligt 2.500 stk., hvilket svarer til, hvad vi havde før reglementernes ikrafttræden. Ganske vist er der tale om en tilbagegang i sammenligning med sidste år, men det er dog alligevel en nogenlunde opretholdelse af situationen før reglementerne. Desværre har importsystemet betydet en reduktion i priserne, så at resultatet ikke er så økonomisk fordelagtigt, som det var forud for gennemførelsen af reglementerne.

For ægeksporpen ligger det noget tungere. Den ugentlige ægekseport har i perioden efter reglementernes gennemførelse andraget ca. 300 t mod før 500-600 t, altså knap en halvering, men er i de seneste uger gået ned til mellem 100 og 200 t. Samtidig er der sket et fald i priserne, således at vi for denne eksports vedkommende står over for en ganske overordentlig vanskelig situation. Vi har fra dansk side både over for de tyske myndigheder og myndighederne i Bruxelles

[Udenrigsministeren.]

understreget disse vanskeligheder og anmodet om at måtte få en nedsættelse af importafgifterne i Tyskland.

Endelig skal jeg oplyse om fjerkræeksporten til Tyskland, at her er eksportmængden nogenlunde som hidtil, men også her er der tale om en lavere pris og dermed om et ringere økonomisk resultat.

Jeg skal endelig for fuldstændigheds skyld, da det ærede medlem har bedt derom, oplyse, at for suppehøns har der efter dansk anmodning fundet en særlig nedsættelse af slusepriserne sted i forhold til slusepriserne for andet fjerkræ, hvilket har betydning for den danske eksport.

Det ærede medlem hr. Morten Lange gjorde også nogle bemærkninger om landbrugsrets stilling i tilfælde af medlemskab af fællesmarkedet, og det er formentlig rigtigt, som fremhævet af det ærede medlem, at dansk landbrugs problemer ikke vil blive løst, sådan som mange mennesker her i landet går rundt og tror, ved en tilslutning til fællesmarkedet. De restriktioner, som vil gælde i alt fald i overgangsperioden, vil ikke gøre det muligt for dansk landbrug at få det fulde udbytte inden for fællesskabet af den større konkurrenceevne, som vi rent faktisk har i dansk landbrug. Man kan nok sige, at der i det lange løb, særlig efter overgangsperiodens udløb, skulle være gode muligheder for, at dansk landbrug kan få en placering på det europæiske marked, der svarer til vor konkurrencedygtighed og den højere effektivitet, men forvente, at vi skulle få nogen større gevinst i tilfælde af medlemskab, tror jeg ikke man skal. Derimod kan der være grund til at understrege, at de alvorlige problemer for landbrugseksporten, vi har i øjeblikket, skulle falde væk i det øjeblik, vi bliver medlem af fællesskabet, i hvert fald i forhold til vort hovedmarked i fællesskabet, Tyskland, og det er en væsentlig del af den samlede landbrugseksport, der går dertil. Jeg tror, man må regne med, at Danmark i tilfælde af, at vi stod uden for et europæisk fællesskab, som

omfattede både Tyskland og England, ville komme til at opleve en ganske betydelig nedgang i sin landbrugseksport. Man behøver blot at minde om, at 80-90 pct. af vor landbrugseksport går til England og de nuværende medlemslande i fællesskabet, og en væsentlig nedgang i vor landbrugseksport vil ikke blot være ubehagelig for dem, det direkte går ud over; det vil være af væsentlig betydning for hele vor valutariske situation og dermed for mulighed for at opretholde beskæftigelse og produktion i Danmark også i industrien.

Det ærede medlem hr. Morten Lange spurgte dernæst, hvorledes Danmark ville stille sig til fællesskabet, hvis Sverige ikke opnår en løsning. Jeg tror, det er vanskeligt at kaste sig ind i vurderinger af hypotetiske situationer. Jeg tror, jeg må indskrænke mig til at sige, at det hele tiden har været den danske regerings opfattelse — og jeg har forstået, at partierne her i det høje ting er enige heri — at vi må tilstræbe, at de andre nordiske lande får løsninger på deres forhold til fællesmarkedet, som de selv finder tilfredsstillende, og regeringen er fortsat indstillet på i videst muligt omfang at lade sig vejlede i sine forhandlinger med fællesmarkedet af hensynet til samhørigheden inden for Norden.

Det ærede medlem spurgte, om vi havde en klar alternativ politik i tilfælde af, at Storbritanniens forhandlinger med fællesmarkedet brød sammen. Nu deler jeg bestemt ikke det ærede medlems opfattelse af, at der skulle være nogen stor sandsynlighed herfor. Tværtimod går de oplysninger, der foreligger, ud på, at forhandlingerne nu føres imellem England og de seks på kraft, og at der på begge sider er en optimistisk forventning om, at man skulle kunne nå til et positivt resultat. Men skulle det endelig gå sådan, at forhandlingerne mellem England og fællesmarkedet bryder sammen, ville det dog være helt umuligt i dag at forsøge på at formulere den politik, vi skulle føre, idet vore muligheder ville være fuldstændig bestemt af,

[Udenrigsministeren.]

hvordan den konkrete situation var i det øjeblik, forhandlingerne eventuelt brød sammen. Jeg tror derfor ikke, der er nogen som helst fornuft i at sætte sig hen og spekulere over, hvilken af en lang række alternative muligheder der kunne komme til at foreligge. Jeg tror, vi foreløbig skal indskrænke os til det, vi kan overskue, og skulle den efter vor opfattelse for Danmark meget ubehagelige situation indtræffe, at forhandlingerne mellem England og fællesmarkedet brød sammen, måtte vi til den tid overveje — jeg indrømmer overveje hurtigt — hvilken politik vi så skal søge gennemført.

Det ærede medlem hr. Iver Poulsen har spurgt mig, hvorledes det går med fiskerigrænserne, hvis vi bliver tilsluttet fællesmarkedet. Fiskerigrænsespørgsmålet er et spørgsmål om, hvorledes vi afgrænser det geografiske område, inden for hvilket dansk højhedsret gælder. Dette spørgsmål berøres i og for sig ikke af fællesmarkedstraktaten. Derimod skal der i henhold til fællesmarkedstraktaten fastlægges en fiskeripolitik, og denne fiskeripolitik vil kunne få betydning for, hvad der skal være gældende ret inden for det danske højhedsområde, altså f. eks. med hensyn til retten til udøvelse af fiskeri o. s. v. Det spørgsmål — altså hvad der skal være gældende ret i tilfælde af vor tilslutning til fællesmarkedet — foreligger der ikke noget om endnu. De seks planlægger afholdelsen af deres første fiskerikonference i løbet af nogle måneder. Vi får lejlighed til, forventer vi, at fremføre vore synspunkter over for konferencen. Denne første konference vil netop kun blive en første konference. Derfor vil der formentlig gå en god, rum tid, inden fiskeripolitikken fastlægges, formentlig en så rum tid, at vi forhåbentlig forinden er medlem og dermed kan få direkte indflydelse på fastlæggelsen af fiskeripolitikken.

Det ærede medlem kom endvidere ind på de problemer, som Danmarks indtræden i fællesmarkedet kan rejse i grænselandet. Jeg tror, jeg må indskrænke mig til at henvise det ærede medlem til åbningstalens ord om, at regeringen fortsat har vilje til at yde det danske mindretal bistand i dets folkelige, kulturelle og kirkelige arbejde, og at vi fuldt vel forstår, hvilken central

plads grænselandet har og især vil komme til at indtage over for den problematik, der opstår ved Danmarks tilslutning til fællesmarkedet.

Jeg lyttede også med stor interesse til det ærede medlem hr. Rosings bemærkninger om Grønland og fællesmarkedet. Jeg tror, det ærede medlems vurdering af mulighederne for vidtgående undtagelser under henholdsvis EFTA, som vi er medlem af i øjeblikket, og fællesmarkedet er realistisk. Det må ikke glemmes, at EFTA er alene et frihandelsområde, som tilsigter frie varebevægelser imellem medlemslandene, medens fællesmarkedet går videre i sin målsætning og på det økonomiske område tilstræber en økonomisk union, som må få konsekvenser på en lang række andre områder af den økonomiske politik end den, der vedrører de frie varebevægelser. De praktiske muligheder for at opnå undtagelser er så formentlig tilsvarende mindre.

En hovedvanskelighed, når man skal bedømme udsigterne for Grønland — og det gælder for så vidt også Færøerne — i forbindelse med fællesmarkedet, er, at den fælles fiskeripolitik, jeg lige har nævnt i mine bemærkninger til det ærede medlem hr. Iver Poulsen, ikke er fastlagt endnu, og forhåbentligt kommer vi i den situation, at vi er medlemmer, før den endelige fastlæggelse sker, således at vi i disse forhandlinger kan få lejlighed til at fremføre de interesser, vi har henholdsvis i Grønland og på Færøerne.

Jeg vil også gerne sige, at vi fuldt ud er opmærksom på, at der opstår en lang række problemer for Grønland. Det ærede medlem er jo medlem af Grønlandsudvalget af 1960, og jeg har forstået, at man i Grønlandsudvalget af 1960 er i gang med eller vil begynde at drøfte dette spørgsmål om fællesmarkedets konsekvenser for den fremtidige lovgivning om Grønland i den møderække, som begynder lidt senere i indeværende måned, og jeg kan tilsige det ærede medlem, at vi i regeringen med interesse vil følge forhandlingerne ikke mindst på dette område.

Ud over disse bemærkninger vedrørende fællesmarkedet og markedsplanerne blev der rettet enkelte andre spørgsmål til mig.

Det ærede medlem hr. Iver Poulsen spurgte, om jeg ville give en redegørelse for overenskomsten vedrørende Vest Ny Guinea,

[Udenrigsministeren.]

om papuaerne — som er den indfødte befolkning i Vest Ny Guinea — får adgang til at udøve selvbestemmelsesret inden et år. Overenskomsten vedrørende Vest Ny Guinea er en overenskomst sluttet mellem den tidligere kolonimagt Holland og en af Hollands andre tidligere kolonier, den nu selvstændige stat Indonesien. Det er altså to selvstændige lande, som har sluttet overenskomsten. Denne overenskomst har de derefter ønsket af forelægge for De Forenede Nationer, og De Forenede Nationer har tiltrådt den. Overenskomsten går ud på, at administrationen af Vest Ny Guinea overdrages fra Holland til FN og derefter fra FN til Indonesien pr. 1. maj 1963.

Det specielle spørgsmål, det ærede medlem rejste, spørgsmålet om, hvilken adgang papuaerne, som altså er indbyggerne i dette område, har eller får — eller har fået sikkerhed for — til at udøve deres selvbestemmelsesret, må jeg besvare derhen, at Indonesien har påtaget sig forpligtelsen til inden udgangen af 1969 at give befolkningen adgang til at udøve selvbestemmelsesretten. Nu er det muligt, at det ærede medlem vil synes, det er en lidt spinkel garanti. Jeg kan derfor yderligere oplyse det ærede medlem om, at i tiden indtil afstemningen finder sted, vil en FN-stab opholde sig i Vest Ny Guinea, hvor den i overensstemmelse med aftalen mellem Holland og Indonesien og i samarbejde med de indonesiske myndigheder skal bistå og forberede den fremtidige folkeafstemning. Jeg synes, man i forbindelse med det, der er sket her, måske nok kan have visse kritiske bemærkninger og nære en og anden bekymring med hensyn til en lidt langsom udøvelse af selvbestemmelsesretten, men man skal dog samtidig erindre, at det drejer sig om en befolkning, hvis langt overvejende flertal lever på et meget primitivt stade. Jeg synes derfor, man må have lov til at udtrykke glæde over, at FN har kunnet medvirke til at finde en løsning på en konflikt, som — hvis der ikke var kommet en løsning — meget vel kunne have ført til åben krig mellem Holland og Indonesien, og ingen kan vide, hvordan den videre udvikling i det fjerne østen derefter ville være foreløbet.

Det ærede medlem hr. Iver Poulsen spurg-

te desuden, hvordan det gik med fiskeri-grænsen ved Færøerne og Grønland.

For så vidt angår Færøerne, er stillingen den, som det ærede medlem ved, at vi har opsagt 1959-aftalen med henblik på at etablere 12 mile grænsen, således at 12 mile grænsen også kan bringes i anvendelse over for de britiske fiskere, som i dag i henhold til velerhvervede rettigheder har en særlig adkomst til at fiske mellem de 6 og 12 sømil. Vi har endnu ikke optaget forhandlinger med englænderne herom, men under mit ophold i London kunne jeg meddele den britiske landbrugsminister, at vi ville være klar til at optage forhandlinger i løbet af 1½-2 måneder, og jeg regner med, at så kommer de i gang.

For Grønlands vedkommende er der ikke sket nogen ændring. De interesserede ministerier overvejer i øjeblikket, hvorledes man skal bære sig ad med at få gennemført en 12 mile grænse for Grønlands vedkommende. Men det er jo ikke sådan, at vi blot kan udstede en deklaration om, at nu gælder 12 mile grænsen — og så sker der ikke mere. Også i forbindelse med Grønland har andre lande velerhvervede rettigheder, som gør, at vi må underrette dem om eventuelle overgangsbestemmelser, og hvad der i øvrigt kan blive tale om.

Jeg må så vende tilbage til det ærede medlem hr. Morten Lange, fordi det ærede medlem — som vist i mellemtiden er gået ud for at hvile sig — stillede mig et spørgsmål om Cuba. Det ærede medlem nævnte de amerikanske foranstaltninger over for Cuba. Som det er det ærede medlem bekendt, har jeg allerede i det udenrigspolitiske nævn givet en redegørelse, men af hensyn til tingets øvrige medlemmer vil jeg gerne understrege, at der her er tale om to spørgsmål.

For det første overvejer den amerikanske regering foranstaltninger med henblik på at begrænse dels sejladsen med våben til Cuba, dels sejladsen mellem østbloklandene og Cuba. Foranstaltninger tænkes gennemført over for skibe fra alle lande. De planlagte bestemmelser har været omtalt i pressen, så jeg finder ikke anledning til at gentage dem her, men jeg vil gerne pege på, at de endnu ikke er endeligt udformet og følgelig altså heller ikke trådt i kraft.

[Udenrigsministeren.]

Det andet problem, der opstår i forbindelse med Cuba og i forbindelse med sejladserne på Cuba, er den tilføjelse til den amerikanske lov om udlandshjælp, som den amerikanske kongres har besluttet. Denne bestemmelse har en særlig interesse for os, fordi vi jo modtager en vis våbenhjælp fra USA. Bestemmelsen går ud på, at lande, der leverer eller transporterer våben eller strategisk betydningsfuldt materiel til Cuba, kan risikere at få hjælpen gennem den amerikanske udlandshjælp standset. Vi har fået en orientering fra amerikanerne og fra NATO om disse foranstaltninger. Vi har ikke modtaget nogen officiel henvendelse til Danmark vedrørende Cubaspørgsmålet ud over den meddelelse, der er sket om, at de og de bestemmelser agter man at gennemføre. Jeg kan nævne, at under det ophold, jeg havde i Washington, blev der heller ikke drøftet konkrete spørgsmål vedrørende Danmark og Cuba. Vi drøftede spørgsmålet Cuba i bred almindelighed, ikke specielt med hensyn til Danmarks forhold. Først når de allerede nævnte amerikanske bestemmelser foreligger, og når vi har fået studeret de nye bestemmelser i udlandshjælpsloven, kan regeringen tage stilling til, hvad der eventuelt bør foretages fra dansk side i denne sag. Vi må altså foreløbig afvente den endelige udformning af bestemmelserne.

Det ærede medlem hr. Morten Lange gjorde også nogle bemærkninger vedrørende forhandlingerne i FN, som jeg bliver nødt til at trætte tinget med et par ord om. Det ærede medlem gav, og det var jeg glad for, tilslutning til det amerikanske forslag om stop for prøvesprængningerne — det forslag, som går ud på, at man vedtager en overenskomst om at standse prøvesprængningerne i atmosfæren, under vandet og over jordoverfladen. Det er vor opfattelse, at hvis Rusland ville gå med, kunne man den dag i morgen få en sådan overenskomst, og da den ville betyde en standsning af alle prøvesprængninger, som skaber fare for radioaktiv udstråling, ville det efter min opfattelse være et stort og betydningsfuldt fremskridt. Hvis det ærede medlem har studeret den tale, jeg holdt på FNs generalforsamling, vil det ærede medlem have set, at jeg på den danske regerings

vegne gav udtryk for, at det ville være os uforståeligt, hvis man ikke i FN når frem til enighed om vedtagelse af en sådan standsning af prøvesprængningerne. Vi har forhandlet med vore svenske venner, som har sæde i Genèvekommissionen, og har fået det indtryk, at der mellem parterne efterhånden er blevet mindre og mindre afstand, og at der derfor skulle være en mulighed for, at man kunne nå et positivt resultat. At det ville være til gavn og glæde for menneskeheden, er jeg ikke spor i tvivl om.

Det ærede medlem sagde i den anledning lidt flot om nedrustningen, at vor medvirken i NATO må betyde, at vi lægger pres på amerikanerne, sådan at de også går med til en fornuftig nedrustning. Hertil vil jeg gerne sige, at når man tager størrelsesforholdene i betragtning, er det begrænset, hvilket pres vi kan lægge, men vore argumenters vægt vil jo kunne gøre sig gældende, hvad enten landet er stort eller lille. Hvis det ærede medlem læser åbningstaleformulering heraf, vil han kunne finde følgende to linjer, hvor den højtærede statsminister udtaler:

„I FN, i NATO og overalt, hvor Danmark har medindflydelse, vil regeringen søge at yde sit bidrag til at skabe stadig bedre muligheder for international afspænding.“

Da jeg kender det ærede medlems læsefærdighed, er jeg ikke i tvivl om, at han har forstået, hvad det betyder med hensyn til, hvad vi sagde om dette spørgsmål i NATO.

Endelig vil jeg tillade mig at sige, at når det ærede medlem taler om blokdannelser og blokpolitik i NATO, så forstår jeg det ikke. Det ærede medlem ved jo fra sin egen tid i FN-delegationen — den var ikke så lang, men den var der dog — at vi først og fremmest plejer det nordiske samarbejde. Jeg er sikker på, at det ærede medlem fra sin partifælle — jeg tror, det er hr. Aksel Larsen — selv om hr. Aksel Larsen altså er i USA for øjeblikket, kan få bekræftet, at vi i allerhøjeste grad interesserer os for at tage det nordiske samarbejde som udgangspunkt for vor virksomhed i FN. Det betyder naturligvis ikke, at vi ikke anerkender også vort medlemskab af NATO, men det betyder, at udgangspunktet for vor virksomhed først og fremmest er samarbej-

[Udenrigsministeren.]

det med andre nordiske lande. Jeg kan love det ærede medlem, at det fortsat er linjen i vor FN-politik.

Endelig gjorde det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft nogle bemærkninger om en rekommandation, som var blevet vedtaget i Europarådet, hvori man dels henstiller til ministerkomiteen at lade regeringerne bede FN's generalforsamling om at insistere på afholdelsen af frie valg i de kommunistiske lande i Europa, dels pålægger regeringerne under debatterne i FN at tage til orde, når man fra anden side taler om kolonialisme og imperialism, og i stedet for fastslår de sovjetiske kolonialistiske metoder i Europa. Jeg kan sige til det ærede medlem, at denne rekommandation kommer til behandling i næste uge ved stedfortrædermødet i Europarådets ministerkomité. Jeg tror også, det ærede medlem kender både regeringens og min opfattelse, jeg har lov til at sige afsky for det politiske system, som findes i de kommunistiske lande. Jeg tror også, at alle demokrater kan være enige om at fremsætte ønsket om frie valg overalt i verden, også frie valg i de lande, der er under kommunistisk herredømme. Hvorvidt det er en rigtig og en fornuftig fremgangsmåde under den generalforsamling, der nu foregår, at forsøge at presse noget frem til vedtagelse i FN vedrørende afholdelse af frie valg, det ved jeg ikke. Jeg er nogenlunde sikker på, at så kan det ikke blot begrænses til frie valg i de lande, der er under kommunistisk herredømme, og jeg er ikke sikker på, at det vil være helt velovervejet, hvis vi på nuværende tidspunkt prøver på at presse noget frem til vedtagelse, som vi må erkende ikke vil give realistisk resultat. Men jeg er helt enig med det ærede medlem i, at man føler sig ofte noget ubehageligt tilpas, når man hører repræsentanter for de kommunistiske regimer stå op og med stærke ord anklage den vestlige verden for kolonialisme og undertrykkelse, og man, som det ærede medlem selv sagde, notorisk ved, at efter krigen har den vestlige verden frigivet befolkningsmængder, som ligger et sted mellem 700 mill. og 1 milliard mennesker, samtidig med at man på de områder, hvor Sovjetunionen har herredømmet, er gået den modsatte vej med friheden. Så kan man godt synes, at vi i den vestlige verden er

lidt for beskedne i fremhævelsen af vor egen værdifuldhed og vore egne gode gerninger, og jeg er enig med det ærede medlem i, at diskussionen om kolonialisme og imperialism har fået en skæv stilling i den offentlige debat, som det kan være meget rigtigt at vi bidrager til at få rettet op.

Økonomiministeren (Kjeld Philip): Det har forekommet mig naturligt, at jeg, nu da der er gået et halvt år siden jeg sidst har kunnet præsentere en økonomisk årsoversigt, på dette tidspunkt gav en meddelelse om, hvordan den økonomiske situation tegner sig. Jeg behøver ikke på dette sted at gøre opmærksom på, at der er oplysninger, som det ville være ønskeligt at have for bedre at kunne tegne et billede af vor økonomiske situation. Jeg tænker ikke mindst på, at det kunne være ønskeligt at have en oversigt over statens finanser for det finansår, der begynder om et halvt års tid. Imidlertid kan en sådan oversigt først foreligge om godt en måneds tid, og hvad jeg i dag kan anføre, er derfor ikke så omfattende eller så fuldkomment, som man vil kunne gøre det til den tid.

Skønt jeg ved, at man let på et senere tidspunkt vil kunne påvise, at udviklingen er gået anderledes, end man kan skønne i dag, vil jeg dog til indledning gerne sige et par ord om den økonomiske situation i udlandet.

Har man til opgave at planlægge en økonomisk politik, må man nødvendigvis gå ud fra visse forestillinger, visse forventninger, der forhåbentlig er så velbegrundede som muligt. Det er imidlertid også klart, at udviklingen kan komme til at forløbe anderledes, end man kan vente selv ud fra de bedst begrundede formodninger.

Den internationale konjunkturudvikling har i 1962 formet sig forholdsvis gunstigt; alt tyder på, at denne udvikling vil fortsætte. Ekspansionen foregår dog i dag væsentligt langsommere end for et par år siden. I Nordamerika har den konjunktur-opgang, som satte ind i foråret 1961, udviklet sig trods en konjunkturstimulerende økonomisk politik i et langsommere tempo end oprindeligt forudset. Det er i første række de private investeringer, som har udviklet sig mindre tilfredsstillende, og som følge af den kun langsomme stigning i den

[Økonomiministeren.]

økonomiske aktivitet ligger ledigheden fortsat på et relativt højt niveau. Det må dog forventes, at ekspansionen i Nordamerika vil fortsætte, men udviklingen på lidt længere sigt er præget af betydelig usikkerhed.

Konjunktursituationen i Vesteuropa tegner sig anderledes. På fjerde år er vore forhold præget af en meget stærk højkonjunktur med fuld beskæftigelse. Mulighederne for at forøge produktionen er nu i næsten alle vesteuropæiske lande bestemt af tilgangen af ny arbejdskraft samt produktivitetstigningen; det forklarer den noget langsommere udvikling i det sidste års tid.

På den anden side synes der ikke i Vesteuropa at være sket nogen svækkelse af stigningstempoet i efterspørgslen; der er dog sket en vis forskydning i efterspørgsels sammensætning, således at stigningen i det private og offentlige forbrug samt i de offentlige investeringer i højere grad end tidligere er de bærende kræfter i konjunkturøgningen, medens de private investeringer her som i USA er aftaget.

Stigningen i pengeindkomsterne, ikke mindst i lønindkomsterne, har været stærk i det meste af Vesteuropa i de seneste år; det har på sin side ført til den nævnte kraftige opgang i det private forbrug. Den stærke stigning i pengeindkomsterne har skabt et brud på den prisstabilitet, som karakteriserede de første år af højkonjunkturperioden. Kun i et fåtal af lande har pristigningerne antaget, hvad man kunne kalde et faretruende omfang, men en fortsat stigning i pengeindkomsterne i det nuværende tempo vil både over omkostningsstigninger og over et forstærket efterspørgselspres skabe økonomiske vanskeligheder for de vesteuropæiske lande.

Det må derfor forventes, at der mange steder vil ske en stramning af den økonomiske politik, ligesom man i flere lande vil søge at etablere en egentlig indkomspolitik, således at indkomst- og efterspørgselsudvikling bringes bedre i overensstemmelse med både produktivitet- og produktionsstigning. En fortsættelse af produktionsforøgelsen i Vesteuropa må forventes, men den vil foregå i et roligere tempo end i de nærmest foregående år.

Den internationale handel har i det sidste år været stærkere voksende end i 1961 og er forøget mere end produktionen i de vestlige lande. Frigørelsen af den internationale handel har skærpet konkurrencevilkårene på eksportmarkederne; som en følge af de bestræbelser, der nu udfoldes for at bringe indkomst-inflationen under kontrol i forskellige vesteuropæiske lande, må det forudses, at kravene til konkurrenceevnen vil blive skærpet yderligere i den kommende tid. Dannelsen af et fælles vesteuropæisk marked vil virke i samme retning, og vedtagelsen af den nye udenrigshandelslov i USA åbner mulighed for en verdensomspændende frigørelse af den internationale handel, som, samtidig med at den vil give nye afsætningsmuligheder, også vil stille forøgede krav til de enkelte landes næringslivs konkurrenceevne både på eksportmarkederne og på hjemmemarkedet.

De bestræbelser, der i øjeblikket udfoldes for at stabilisere priserne på udviklingslandenes vigtigste eksportprodukter gennem internationale aftaler, vil ikke kunne undgå at påvirke ikke mindst de vesteuropæiske lande. Priserne på råvarer har været vigende i 1962; det har bedret de vesteuropæiske landes økonomi.

Den internationale konjunkturudvikling har således formet sig gunstigt for Danmark; der er i dag ingen grund til at tro, at de ydre vilkår skulle undergå nogen næneværdig forandring i den kommende tid. Det skal dog understreges, at de gunstige ydre vilkår i første række vedrører afsætningsmulighederne for industrieksporten og udviklingen i råvarepriserne. Udsigterne for landbrugseksporten er væsentligt mere usikre; ingen kan i dag virkelig overskue virkningerne på den danske landbrugseksport af de markedsordninger, som enten er trådt i kraft eller er under udarbejdelse inden for fællesmarkedet. Der er næppe større chancer for forbedrede afsætningsmuligheder i England eller i andre lande, der i dag står uden for fællesmarkedet; alt i alt tør man vel ikke håbe på mere end en fastlåsning af landbrugseksporten på det nuværende niveau. Trods vanskelighederne for landbrugseksporten må de ydre vilkår for Danmarks økonomi dog betegnes som gunstige; de betalingsvanskeligheder, som

[Økonomiministeren.]

er opstået, må i første række tilskrives den manglende indre balance i Danmarks økonomi.

Såvel produktion som beskæftigelse har i år som i de foregående år været voksende i byerhvervene; for så vidt angår produktionen, er det imidlertid vanskeligt at give nøjagtige tal for stigningen; formentlig har denne andraget mellem 4 og 5 pct., sikkert ikke mere end 5 pct. Antallet af beskæftigede har i år været godt et par procent større end sidste år, hvilket er en noget svagere stigning end i de nærmest foregående år. Årsagen til den langsommere stigning er, at væksten i beskæftigelsen nu helt afhænger af nytilgangen af arbejdskraft. Antallet af registrerede ledige har i de to sidste år ligget omkring 25.000 personer i årsgennemsnit; det er næppe muligt at drive ledigheden længere ned. I sommermånederne i år har ledigheden været minimal, og arbejdskraftmangel har været mærkbar i næsten alle erhverv.

Der er imidlertid grund til at mærke sig, at den største beskæftigelsesstigning i de senere år har fundet sted i de tjenstydende erhverv samt inden for byggeriet; derimod har den egentlige industri haft stagnerende beskæftigelse. Målt i arbejdstimer vil industriens beskæftigelse i 1962 næppe overstige 1960-niveaet.

Beskæftigelsen i bygge- og anlægsvirksomheden har ifølge de særlige beskæftigelsesopgørelser for denne sektor i sommer været 3 pct. større end sidste sommer, og formentlig har stigningen i de tjenstydende erhverv og i håndværksfag, som leverer reparationsydelser, været noget stærkere.

Den stagnerende beskæftigelse i industrien må tilskrives industriens vanskeligheder ved at konkurrere med de andre byerhverv i løntilbud; skærpet konkurrence fra udenlandske virksomheder både på eksportmarkedet og i stigende omfang også på det danske hjemmemarked har forhindret en overvæltning af højere omkostninger på priserne; det har derimod været muligt i de øvrige byerhverv, ikke mindst har det kunnet lade sig gøre i byggeriet uden større vanskeligheder.

Udviklingen har i særlig grad påvirket beskæftigelsen i landbruget. Antallet af

medhjælpere i landbruget er faldet med ca. 20.000 fra sommeren 1961 til sommeren 1962. På kun ét år er medhjælpernes tal således formindsket med ca. en sjettedel. Dette er en så stor ændring, at den nok må mane til eftertanke. Til trods for dette store fald er produktionen af animalske produkter steget med 3-4 pct. Mangelen på fremmed arbejdskraft i landbruget er formentlig i høj grad blevet opvejet foruden af en forøget arbejdsindsats af de selvstændige og deres familier af en fortsat rationalisering og betydelig mekanisering af produktionen.

1962s stigning i lønninger og andre indkomster lader sig kun belyse yderst ufuldstændigt; pengeindkomsterne i byerhvervene vil imidlertid formentlig for 1962 som helhed ligge 8-10 pct. højere end i 1961, medens de fra 1960 til 1961 steg med ikke mindre end 12 pct.

Dyrtidsreguleringen i marts-april betød en lønforhøjelse på 3-4 pct. og i september-oktober 1,5-2 pct.; lønglidningen, der navnlig er betydelig for de faglærte, er fortsat, omend i et noget langsommere tempo end det sidste par år. I første kvartal i år androg lønglidningen således ca. 1 pct.; arbejdslønnen i landbruget er steget stærkere end i byerhvervene.

Hvorledes indkomstudviklingen for de selvstændige har formet sig, foreligger ikke belyst, men stigningen i byerhvervene uden for industrien har næppe været mindre end stigningen i lønmodtagernes indkomster. For de selvstændige i industrien er der formentlig sket en vis begrænsning af fortjenstmulighederne som følge af de skærpede konkurrencevilkår. De selvstændige landbrugere har formentlig kun fulgt delvis med i indkomststigningen i byerhvervene i 1962.

Misforholdet mellem produktionsstigningen på 4 à 5 pct. og to års indkomststigninger, hvert år på mindst det dobbelte, har skabt den ofte omtalte uligevægt i vor økonomi. Denne uligevægt har ført til nedgang i valutareserverne, til lånoptagning i udlandet, men først og fremmest til betragtelige prisstigninger.

Detailprisniveauet bortset fra husleje er således fra sommeren 1961 til sommeren 1962 steget med ca. 6 pct., hvortil i efteråret er kommet virkningerne af omsen og de højere hjemmemarkedspriser på land-

[Økonomiministeren.]

brugsvarer. De fulde virkninger heraf er vanskelige at vurdere på dette tidspunkt, men skønmæssigt vil de vel andrage 4-5 pct.

Engrospriserne på danske varer har hidtil været noget langsommere stigende end detailpriserne. Der synes dog i den seneste tid at være sket en noget stærkere stigning i engrospriserne på danske industrivarer end tidligere på året. Taget undet ét har importpriserne været præget af stabilitet; det mindre prisfald på råvarerne er blevet opvejet af højere priser på nogle importerede færdigvarer.

Ser vi bort fra boligudgiften, er detailpristallet i løbet af de sidste to år steget med ikke mindre end 11 pct.

Så længe lønstigningerne er stærkere end produktivitetsstigningen, vil der selvsagt ske en omkostningsforøgelse. Denne har i de forløbne to år været stærkere end det omkostningsfald, som faldende råvarepriser har bevirket. Formodentlig er en del af den samlede omkostningsforøgelse — i hvert fald inden for industrien — blevet opfanget af mindre avancer i produktionsleddet. Fortsat kraftig omkostningsforøgelse må imidlertid i stigende omfang resultere i en overvæltning på priserne inden for de grænser, som de internationale konkurrenceforhold muliggør. Hvor konkurrenceforholdene umuliggør en overvæltning, må man frygte, at følgen bliver, at dansk industri ikke vil kunne holde sin andel på eksportmarkederne. I de udprægede hjemmemarkeds erhverv — byggeri og tjenstydende erhverv — synes omkostningsstigningen at være blevet overvæltet på priserne.

Hvor stærkt denne omkostningsudvikling har påvirket den danske industris konkurrenceevne, er det vanskeligt at vurdere. Timefortjenesten i industrien er fra begyndelsen af 1960 til begyndelsen af 1962 steget med næsten 25 pct. Kun Vesttyskland med en stigning på godt 30 pct. ligger over Danmark. Nærmest efter Danmark følger Holland med godt 20 pct., medens de øvrige vestlige lande møder med en stigning på godt 15 pct. eller derunder i samme tidsrum. For både Vesttyskland og Holland gælder det endda, at 5 pct. af stigningen skyldes revalueringen i marts 1961.

Det er vel ret utænkeligt, at produktivitetsstigningen i Danmark har været så meget større end i de andre vesteuropæiske lande, at en svækkelse af konkurrenceevnen har kunnet undgås.

Indtil nu synes det skete imidlertid ikke at have påvirket industrieksporten i nævneværdigt omfang; det er dog bemærkelsesværdigt, at stigningen i industrieksporten siden 1960 er foregået i et langsommere tempo end fra 1958 til 1960 til trods for de samme gunstige ydre vilkår. Muligt har de gunstige afsætningsvilkår på hjemmemarkedet ført til en vis omlægning af produktion og afsætning fra eksport til hjemmemarked.

Som allerede nævnt har en del af overskudsefterspørgslen ikke vist sig i stigende priser, men er blevet dækket ved forøget import. Medens importen til byerhvervene fra 1960 til 1961 steg med ca. 6 pct., har importen hertil i den forløbne del af i år ligget 16-17 pct. over niveauet i den tilsvarende periode sidste år. Til bedømmelse af disse tal må det dog ikke glemmes, at importen i den første del af 1961 var påvirket af strejker, medens den modsat i år har været påvirket af hamstring. Importstigningen har i særlig grad været rettet mod bearbejdede varer både til forbrug og investeringer; medens råvareimporten er steget i noget langsommere takt; den har fulgt stigningen i produktionen.

Udviklingen har forrykket forholdene i vor handel med udlandet. Merimporten i de første 8 måneder af 1962 har været godt 2,5 milliarder kr., d. v. s. lidt større end i hele 1961; det samlede underskud på vare- og tjenestebalancen har i den forløbne del af 1962 ligget på et niveau, der svarer til i hvert fald 1 milliard kr. pr. år; det tilsvarende underskud i 1961 var ca. $\frac{3}{4}$ milliard kr. og i 1960 lidt under $\frac{1}{2}$ milliard kr.

Dette underskud er blevet dækket gennem kapitalimport og ved træk på valutareserverne. Ved udgangen af september beløb bankernes udenlandske nettotilgodehavender sig til ca. 850 mill. kr., og selv om dette endnu kan betegnes som nogenlunde pænt, nærmer vi os nu betænkeligt det niveau, som må anses for et minimum.

Ved en bedømmelse af situationen må man yderligere tage i betragtning, at de sær-

[Økonomiministeren.]

lige afsætningsproblemer for landbrugseksporten, der udgør ca. 45 pct. af vor samlede udførsel — beløbet er beregnet på grundlag af nettoeksporten — vil stille ekstra krav til stigningen i industrieksporten, hvis det valutariske grundlag for fortsat økonomisk vækst og fuld beskæftigelse skal være til stede.

En genskabelse af ligevægten i betalingerne over for udlandet og en bremsning af den indenlandske inflation er nødvendig, hvis det skal lykkes at opretholde beskæftigelsen og på længere sigt sikre en fortsat økonomisk vækst og dermed stigning i levestandarden. De finanspolitiske og andre foranstaltninger, som gennemførtes ved forliget i forsamlingen, vil i den kommende tid bidrage til en formindskelse af efterspørgelsespresset, men det er klart, at disse foranstaltninger ikke kan løse problemerne på længere sigt. Kun ved at holde stigningen i pengeindkomsterne inden for den ramme, produktionen sætter, kan vi mere varigt lette presset på vore valutareserver og stabilisere vort prisniveau.

Ministeren for Grønland (Mikael Gam):

Det ærede medlem hr. Rosing kom i sit indlæg med en række kritiske bemærkninger om den linje, som af det offentlige er fulgt ved opbygningen af det grønlandske samfund. I et vist omfang kan jeg ikke være uenig med det ærede medlem i, at man tid efter anden har brudt med de principielle mål for udviklingen, men jeg tror også, man skylder at tilføje, at skylden herfor ligeligt — så nogenlunde da — kan fordeles på organer i Grønland og organer hernede. Jeg vil imidlertid ikke indlade mig på en nærmere diskussion om disse spørgsmål, idet en udredning og en klarlægning af den fremtidige politik jo — som det vil være det ærede medlem bekendt — er en af Grønlandsudvalget af 1960s fornemste opgaver.

Samtidig vil jeg dog sige, at uanset hvor klare retningslinjer udvalget måtte komme frem til, må man dog være klar over, at livet i det daglige også i Grønland indeholder så

mange variationer, at der tid efter anden må gøres undtagelser fra de klare linjer, for livet skal jo også leves.

Også det af det ærede medlem rejste spørgsmål om udgifterne til at bo i moderne huse, som i disse år skyder op i de grønlandske byer, er, som det vil være det ærede medlem bekendt, genstand for en indgående overvejelse. Vi er alle klar over, at der er et problem, og jeg kan tilsige det ærede medlem, at så vidt det står til mig, skal urimelige resultater, som modvirker ønsket om en tilvejebringelse af moderne og tilpas billige boliger, blive ryddet af vejen.

Til det ærede medlems bemærkninger om afholdelsen af udgifterne til den sociale forsorg vil jeg gerne bemærke, at jeg er helt opmærksom på, at dette område kræver en modernisering. Det ærede medlem ved imidlertid godt, at området hidtil i hovedsagen har været henlagt under landsrådet, og det forekommer mig derfor vanskeligt — før vi har modtaget en henvendelse fra landsrådet — at gribe ind i videre omfang. Men i ministeriet følger vi dog spørgsmålet med stor opmærksomhed, og for så vidt angår udgifterne til en modernisering af forsorgen, ved jeg, at der er gehør for, at staten i nødvendigt omfang træder hjælpende til, hvis landskassen ikke kan klare opgaven.

Jeg kan i øvrigt i denne forbindelse tilføje, at socialministeren og jeg for nogen tid siden har aftalt, at socialministeriet og ministeriet for Grønland sammen går i gang med det indledende arbejde med hensyn til hele det sociale spørgsmål i Grønland, og det vil jeg tro vil glæde det ærede medlem og stemme med hans ønske.

Det ærede medlem omtaler også den situation, der kan opstå for besejlingen af Grønland som følge af en mulig arbejdskonflikt til foråret. Som bekendt nedsatte regeringen, samtidig med at der nedsattes et Bornhomsudvalg, et udvalg til overvejelse af, hvorledes sejladserne på Grønland kan sikres i en sådan situation. Jeg ved, at dette udvalg har arbejdet meget energisk med spørgsmålet, og at der på en række felter

[Ministeren for Grønland.]

er opnået principiel enighed mellem parterne. En fuldstændig løsning ved jeg dog også endnu ikke er nået, men efter hvad jeg har forstået, er der en rimelig chance for at nå frem til et for alle acceptabelt resultat. Og efter det sidste møde i besejlingsudvalget, som i øvrigt afholdtes i forgårs, skulle der altså være gode udsigter til en løsning af problemet.

Hvad endelig angår det rejste spørgsmål om kontrol med prisdannelsen i Grønland, skal jeg indrømme, at jeg er bekendt med, at der kan forekomme eksempler som nævnt af det ærede medlem hr. Rosing; det er imidlertid vanskeligt for mig umiddelbart at tage stilling til spørgsmålet, som jeg i øvrigt finder naturligt hører hjemme også i Grønlandsudvalget af 1960, der jo ifølge sit kommissorium skal overveje alle økonomiske spørgsmål i Grønland, herunder også priser.

Undervisningsministeren (*Helveg Petersen*): Det ærede medlem hr. Poul Møller rejste spørgsmålet om den nye gymnasieordning og rettede i denne forbindelse en kritik imod den nye skolelov. Det skal jeg lade ligge ved denne lejlighed, det er jo ikke tanken, at der her skal føres en længere debat om skolelovgivningen, men jeg skal søge kort at svare på det ærede medlems spørgsmål om, hvorvidt der nu er tilvejebragt de nødvendige betingelser for at gennemføre den nye gymnasieordning, som skal træde i kraft ved det kommende skoleårs begyndelse.

Lad mig summarisk svare, at kriteriet for optagelse stort set vil være det samme som under den gamle ordning. Det lægges i øvrigt således til rette, at udvælgelsen af de egnede bliver foretaget af amtsoptagelsesudvalget med en rektor som formand og i forhandling med de enkelte rektorer ved gymnasieskolerne inden for området. Det afgørende i denne forbindelse er, om der kan skaffes plads til samtlige de unge, der på denne måde findes egnede til at gennemføre gymnasieuddannelsen. Det lykkedes stort set sidste år, og alle kræfter bliver sat ind på, at det også skal lykkes næste gang og de følgende gange.

Der er jo i den forløbne tid taget visse nødløsninger i brug ud over overtimelæs-

ningen, herunder forøgelse af klassekvotienten og samlæsning, og det må endvidere nævnes, at andre akademikere end cand. mag. er bestrider timer i gymnasieskolen, jeg tænker bl. a. på civilingeniører og etfagskandidater.

Hvad angår kravet om lærerkræfter, bemærkes i øvrigt, at den omstændighed, at de 2 første klasser i gymnasieskolen er overgået til folkeskolen, har medført en besparelse af adskillige akademisk uddannede lærerkræfter, der nu kommer de egentlige gymnasieklasser til gode og i realiteten har muliggjort, at flere elever kan optages i gymnasiet.

Ser vi på lærernes faglige kompetence, må man erindre sig, at det drejer sig om højt uddannede lærerkræfter med en lang universitetsuddannelse bag sig. De forskydninger, der har fundet sted inden for læseplanerne, er af en sådan karakter, at lærerne fagligt må siges i det væsentlige at inddække dem. Når jeg siger „i det væsentlige“, bør der hertil føjes, at dette forbehold også måtte tages, selv om den gamle ordning var blevet opretholdt. Forholdet er jo det, at der i alle fag i øjeblikket sker en vældig udvikling som følge af den enorme vækst i viden, der finder sted. Det er en selvfølge, at denne kendsgerning influerer på læseplanernes udformning ganske uanset skolens strukturelle opbygning. Lad mig om hele dette forhold i øvrigt sige, at der allerede er gennemført kursus; endnu flere vil følge i den kommende tid med det formål for øje at give lærerne den ønskede orientering.

Med hensyn til lærebøgerne for gymnasiet vil jeg endelig sige, at gymnasiets nye undervisningsplaner blev færdige to år før deres ikrafttræden skulle finde sted. Forlagene og lærebogsforfatterne har derfor haft rigelig tid til forberedelse og tilrettelæggelse af nye bøger. I øvrigt er der jo ikke tale om en sådan omvæltning, at alt skal laves om. Jeg mener derfor, at betingelserne for at gennemføre den nye gymnasieundervisning er til stede i et omfang, der fuldt ud tåler sammenligning med de muligheder, der ville være for at honorere kravene under en fortsættelse af den gamle struktur.

Det ærede medlem hr. Poul Møller var dernæst inde på den kritik af undervisnings-

[Undervisningsministeren.]

ministeriets byggeadministration, der kom til udtryk i statsrevisorernes betænkning. Det ærede medlem fremhævede specielt byggeriet af Jonstrup seminarium og fandt det mærkeligt, at jeg, efter at den i begyndelsen af året forelagte sag var afsluttet med en skriftlig påtale af de begåede fejl, over for formanden i byggeudvalget alligevel nogen tid efter har fundet det rigtigt at indlede en tjenstlig undersøgelse. I denne forbindelse ønskede det ærede medlem underretning om, hvilke nye oplysninger der har foranlediget mig til at tage dette skridt. Må jeg allerførst bemærke, at jeg, dengang jeg gav den skriftlige påtale til byggeudvalgets formand, var af den opfattelse, at sagen gennem de to redegørelser, der forelå — jeg tænker her på redegørelsen fra departementschef Elkjær Larsen, statsministeriet, og på redegørelsen fra departementschef Dybdal, 4. revisionsdepartement — var fuldt oplyst. Jeg fandt, at de konstaterede fejl var af en sådan karakter, at en påtale måtte være udgangen på sagen. Jeg skal i øvrigt med hensyn til mine motiver herfor henvise til den redegørelse, jeg gav i folketinget i foråret.

De oplysninger, jeg siden har modtaget, knytter sig til hver sit af to sagsområder, som statsrevisorernes betænkning har fremdraget, dels seminariebyggeriet, dels rejsegildet på den tekniske højskole. Med hensyn til seminariebyggeriet foreligger der for mig oplysning om, at der er en efterregning, hvorom finansudvalget en af dagene vil blive orienteret. Det er vel ikke usædvanligt for byggearbejder af den størrelsesorden, der her er tale om, at der må foretages en endelig regulering af bevillingen efter regnskabets afslutning; men således som denne sag er forløbet, finder jeg, det er nødvendigt, at der sker en nærmere undersøgelse; jeg tænker her på møder, der har fundet sted i byggeudvalget, og på den korrespondance, der har fundet sted mellem byggeudvalget og arkitekterne. Det er nødvendigt at få klarlagt, hvorvidt der er tale om en normal foreteelse, eller om der er passeret noget som helst ukorrekt eller kritisabelt i denne sammenhæng.

Hvad den anden sag angår: rejsegildet, foreligger der ingen oplysning for mig om, hvad der var passeret, da afgørelsen om en

skriftlig påtale blev truffet. Det er først blevet bekendt for mig på det tidspunkt i sommerens løb, da sagen var genstand for offentlig omtale. Siden da har jeg altså været bekendt dermed. Det nye er med andre ord ikke rejsegildets form — jeg har ikke fundet anledning til at gøre denne til genstand for en tjenstlig undersøgelse — men derimod er der — og det er det helt nye i sagen — oplysninger fremme om forhold, der er knyttet til den korrespondance, som er ført mellem byggeudvalgets formand, undervisningsministeriet og revisionsdepartementet, som jeg finder bør undersøges nærmere. Jeg finder det ikke rigtigt, at jeg går ind i en nærmere redegørelse herfor. Det er jo hensigten med den tjenstlige undersøgelse, at den skal kaste lys over samtlige de forhold, der er nævnt i statsrevisorernes betænkning, og over alt, hvad der i denne sammenhæng er relevant, altså også de forhold, jeg her har været inde på. Det kommissorium, der er givet en undersøgelsesdommer, tilsigter at skabe det fyldigst mulige grundlag for, at der over for det udvalg, der skal gennemgå statsrevisorernes betænkning, kan forelægges en fuldstændig redegørelse for og vurdering af alle sider af kontorchef Vagn Jensens virksomhed i forbindelse med undervisningsministeriets byggeadministration, også under hensyn til, at den, der er genstand for så megen kritik, som tilfældet har været, må have krav på at blive hørt i sagen.

De bemærkninger, det ærede medlem hr. Iver Poulsen gjorde om undervisningsministeriets administration, skal jeg ikke sige meget til, kun dette ene: jeg beder om, at man afstår fra en generel vurdering af denne art. Der udføres af embedsmændene i ministeriet en stor og dygtig indsats for at klare det meget stærkt voksende arbejdspress, ministeriet er ude for. Der er jo ikke i takt med stigningen i arbejdets omfang foregået en tilsvarende stigning med hensyn til personalets antal. Opgaverne har kun kunnet klares ved en forceret indsats af de enkelte. Man kan let ved en generalisering komme til at begå uret.

Kai Moltke: Jeg kunne ønske at knytte nogle korte bemærkninger til et bestemt afsnit af den højtærede statsministers erklæring.

[Kai Moltke.]

Det forekommer mig, at når man når frem til det afsnit, som drejer sig dels om jordpriserne, dels om fremtidige forholdsregler med hensyn til lejelovgivningen, er det næsten lykkedes at finde så uklare formuleringer, at der skal forskerevner til, som når man skal læse håndskrifter fra det gamle Kreta, der nu i et par hundrede år har voldt bryderier for videnskabsmændene.

Der er for det første erklæringen om, at regeringen ønsker at bremse fremtidige prisstigninger på jord. Er meningen nu ikke — og var det ikke værd at få at vide — at nedbringe de nuværende priser på jord? Det er jo her, tampen brænder i jordspørgsmålet, for der er jo allerede nogle steder tegn på, at kulminationspunktet er nået. Et borgerligt, konservativt blad som Finanstidende offentliggjorde i begyndelsen af september en oversigt, hvor man regnede med, at prisen på jord efterhånden er nået op på i alle tilfælde omkring 85 pct. af, hvad et enfamilieshus kostede i 1946, og så må meningen vel ikke blot være at bremse fremtidige stigninger på jord, men at bringe jordpriserne ned.

Hver dag bringer jo sine ulykkesbulletiner, og jeg kan ikke forskåne den høje regering for at minde om den historie, vi i går hørte om fra Københavns børs. Det rygtedes, at frøselskabet Trifolium ville sælge sine grunde, sine frømarker i omegnen, til Tåstrup kommune. Prisen, der nævntes, var ca. 8 mill. kr. Samtlige vurderede aktiver for selskabet på denne egn var 3 mill. kr., d. v. s. at der er tale om en handel til en pris mere end dobbelt så høj som vurderingsværdien og med en kommune som indkøber, en kommune, som oven i købet for nylig lod sin borgmester erklære, at i Høje-Tåstrup kendte man ikke til jordspækulation.

Men det er ikke nok — alene rygtet om denne handel var tilstrækkeligt til, selv om man standser produktionen, at få aktierne i Trifolium til at stige fra 245 til 280. Jeg kan ikke tro, at det skulle være den høje regerings mening under sådanne forhold kun at bremse fremtidige prisstigninger, for vi har jo et tilsvarende forhold med en virksomhed som Brede Klædefabrik, der også har standset produktionen, men hvor aktierne takket være grundhandelen o. s. v.

i dag er oppe på 260 — en temmelig fin sum for et aktieselskab, som har likvideret sin produktionsvirksomhed og har slået sig på andre former for forretning og handel!

Når man ser på det følgende afsnit i erklæringen, indskrænker det sig til at foreslå, at inderzonerne udvides og grundene gøres byggemodne. En udvidelse af inderzonerne og det at gøre grundene byggemodne er jo i sig selv et hæderligt formål, men jeg tror, man i sandhedens interesse må sige, at en sådan begrænset forholdsregel ikke er nok til at løse grundspørgsmålet, sådan som det nu engang har trængt sig på.

Så er der afsnittet om en skærpelse af gældende regler om særlig indkomstskat skabt af fortjeneste ved afståelse af fast ejendom. Når der foregår sådanne transaktioner, skal jeg med stor villighed støtte, at man bagefter inddrager noget af profitten. Men var det ikke rimeligere, om man — der er jo også tale om offentlig forkøbsret til jord — samtidig tilføjede det lille ord „til maksimalpris“. Hvad vil regeringen sige til at indføje noget sådant og tage sit udgangspunkt i den vurderingsværdi, jorden hidtil har haft som landbrugs- og gartnerijord?

Det andet problem, som jeg gerne vil komme ind på her, er, hvad der skal foregå på lejeområdet — det var efter min mening tågetale, der her førtes. Man vil undersøge virkningerne af de to ændringer i boligstøtteleven fra i forsommeren, den, som vi for resten havde til saglig behandling her i tinget kl. 9 om morgenen efter en langvarig omsdebate til kl. 1 om natten, altså under yderst „gunstige“ forhold. Men hvad var det for to ændringer? Den ene var jo en forsøgsballon, hvorved man ved ejerskifte giver værterne en ret til at hæve lejen indtil 25 pct., af hvilke de 15 pct. skulle gå til fremtidig vedligeholdelse; der måtte blot ikke vedligeholdes eller foretages større reparationer i de første år. Studerer man, hvad pengene er anbragt i, hvad de benyttes til i den lange venteperiode, eller hvad er det, man skal studere med hensyn til virkningen af denne lov?

Den anden ændring var den, vi for nylig havde fremme her i tinget, om kommuner med under 6.000 indbyggere i det herrens år 1955 skulle have lov til at frigøre sig for

[Kai Moltke.]

enhver lejerbeskyttelse. Det er altså disse eksperimenter, der følges i øjeblikket af den høje regering, og man siger, at man overvejer yderligere forholdsregler til regulering og løsning af huslejespørgsmålene. Det forekommer mig, at den højtærede statsminister blev svar skyldig til den ærede ordfører for venstre, hr. Erik Eriksen, som direkte efterlyste erklæringen fra trontalen i fjor om en almindelig udligning af lejeniveauet i nye og ældre ejendomme. Men det ville jo være rart at få at vide, hvad disse fremtidige forholdsregler til løsning af lejerproblemerne indeholder, og jeg vil betragte det som uforsvarligt, hvis der ikke bliver givet et klart svar på dette problem.

Nu tales der jo om at skabe tillid og stabilitet for at hindre lønglidning og for at hindre, at man sætter for høje krav op ved overenskomsterne. Jeg kan ikke sige andet som mit partis standpunkt, end at den bedste metode til at begrænse trykket fra arbejdspladserne givetvis er tryghed med hensyn til kursen, med hensyn til, hvor vi sejler hen med hensyn til lønarbejdernes udgifter her i landet i den kommende tid. Og eftersom der i kredse rundt omkring er vedholdende rygter om, at udkast til en ændret lejelov efter oktobererklæringen i fjor er under overvejelse og udarbejdelse, så kunne jeg lide at efterlyse, hvornår tinget får dette at se. Er det statshemmeligheder, som deponeres i lukket boks indtil den dag, overenskomst-situationen er overstået? Så har man i alle tilfælde igen anvendt en taktik, som ikke bremser, men befordrer uroen på arbejdspladserne, så meget mere som man her taler om mange lavtlønnede mennesker og det ingen hemmelighed er, at en del af disse lavtlønnede jo bor netop i den gamle ejendoms-masse, dér hvor rygterne svirrer om udligningen. Jeg tror, at hvis man vil have ro på arbejdspladserne, hvis man vil have saglighed i overenskomstforhandlingerne, kan regeringen intet bedre gøre end at afgive en klar erklæring om sine hensigter med hensyn til huslejernes fremtidige niveau og en erklæring om, at de økonomiske skyer, som nu er på himmelen, ikke ledsages af en forhøjelse af omsen til 15 pct. — selv om jeg hørte den ærede konservative ordfører hr. Poul Møller sige her, at man foretrak i fremtiden at kunne flytte beskatningen fra direk-

te skat over til forbrugsafgifter. Det er for at fremkalde et klart svar på disse spørgsmål, at jeg i dette sene øjeblik har bedt om ordet for også at få disse ting draget med ind i debatten.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, torsdag den 18. oktober, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Fortsættelse af forhandling om statsministerens redegørelse ved folketingsårets åbning.*

2) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om forhandling, udførsel og indførsel af æg og ægprodukter m. m.

3) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i lov om slagtning, forhandling, udførsel og indførsel af fjerkræ m. v.

4) *Første behandling af:*

Forslag til lov om indfødsrets meddelelse m. v.

5) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i toldloven.

Mødet hævet kl. 17⁴⁰.

8. møde.

Torsdag den 18. oktober kl. 13.

Formanden: Medlemmer af folketinget Chr. Madsen, Erik A. Jensen og Morten Lange har meddelt mig, at de ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ekstraordinær kontrol med priser og avancer.